

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТУСА

ПЕТРИК ІГОР МИКОЛАЙОВИЧ

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри міжнародних
економічних відносин, кандидат
економічних наук, доцент
_____Марія ШКУРАТ
«_____» _____ 2024 р.

Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
Зорина АТАМАНЧУК, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин,
кандидат економічних наук, доцент

_____
підпис

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2024

АНОТАЦІЯ

Петрик І. М. Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці. Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини. Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2024.

В даній роботі досліджено теоретичні основи функціонування офшорних зон у світовій економіці. Проаналізовано особливості функціонування офшорних зон. Досліджено переваги та недоліки для компаній, які використовують безподаткові юрисдикції. Виявлено вплив офшоризації на економіку України. Наведено рекомендації щодо мінімізації негативного впливу офшорних зон на світове господарство. Основними науковими результатами кваліфікаційної роботи є результати аналізу тенденцій щодо функціонування офшорних зон; результати моделювання впливу офшоризації на ВВП України; рекомендації щодо мінімізації негативного впливу безподаткових гаваней.

Ключові слова: світова економіка, офшоризація, офшорна зона, глобалізація, безподаткова юрисдикція.

84 с., 13 табл., 11 рис., 1 додаток., бібліограф.: 47 найм.

Petryk I. Comprehensive qualification (master's) work Features of the functioning of offshore zones in the world economy. Specialty 292 International Economic Relations. Vasyl' Stus Donetsk National University, 2024.

This paper explores the theoretical foundations of the functioning of offshore zones in the world economy. The features of the offshore zones functioning are analyzed. The advantages and disadvantages for companies that use tax-free jurisdictions are investigated. The impact of offshoring on the Ukrainian economy is revealed. Recommendations are given to minimize the negative impact of offshore zones on the world economy. The main scientific results of the qualification work are the results of the analysis of trends in the functioning of offshore zones; results of modeling the impact of offshoring on Ukraine's GDP; recommendations for minimizing the negative impact of tax-free havens.

Key words: world economy, offshoring, offshore zone, globalization, tax-free jurisdiction.

84 p., 13 tables, 11 figures, 1 appendix, bibliography: 47 references.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОФШОРНИХ ЗОН..	7
1.1 Поняття та сутність офшорних зон у структурі світової економіки	7
1.2 Види та класифікація офшорних зон	12
1.3 Переваги та недоліки використання офшорних зон.....	20
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	30
2.1 Роль офшорних зон у міжнародному оподаткуванні.....	30
2.2 Вплив провідних офшорних зон на світовий фінансовий ринок.....	40
2.3 Механізми міжнародної протидії офшоризації	47
РОЗДІЛ 3 ВПЛИВ ОФШОРНИХ ЗОН НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	57
3.1 Масштаби та особливості офшоризації української економіки.....	57
3.2 Дослідження впливу офшорних зон на економіку України.....	61
3.3 Пошук методів мінімізації негативного впливу офшорних зон	69
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна світова економіка характеризується стрімким розвитком процесів глобалізації, що веде до зростання транснаціональних потоків капіталу, торгівлі та послуг. У рамках цих процесів офшорні зони відіграють все більш значущу роль, пропонуючи пільгові умови для ведення бізнесу, оптимізації податкової політики та диверсифікації ризиків. За різними оцінками, в офшорних зонах зареєстровано близько 30% світових компаній, а обсяг офшорних активів сягає десятків трильйонів доларів США.

Використовуючи дані можливості, маючи відповідне географічне положення, група невеликих країн збільшили свою роль у світовій економіці до суттєвих значень, а реєстрація в офшорних зонах міжнародних компаній, штаб-квартир корпорацій уже стала звичною справою для світового економічного простору.

Даний процес офшоризації світового господарства має як позитивні так і негативні сторони. Компанії використовують переваги, маючи можливість для зростання, розвитку свого бізнесу, оптимізації прибутків та зниження ризиків по відношенню до умов в країнах походження. Країни, надаючи дані переваги отримують залучення інвестицій та зосередження бізнесу на своїх національних територіях, збільшуючи свою вагу в структурі світового господарства. З іншого боку, офшорні зони часто використовують для ухилення від сплати податків та легалізації незаконних доходів. Дана неоднозначність робить дослідження теми актуальним та суспільно значущим завданням.

Проблему офшоризації досліджували такі вчені як О. Бузенко, М. Баймуратов, О. Буллоу, Ю. Волкова, А. Горбунов, Т. Данько, О. Зоріна, О. Мірошенко, З. Окрут, Т. Орехова, І. Хаджинов, Ю. Чайковська та інші. Над дослідженням даної теми працювали різні науковці, однак важливо зазначити, що актуальність дослідження може змінюватися з часом, тому важливо

проводити додатковий аналіз останніх публікацій та подій.

Метою магістерської роботи є дослідити особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці та виробити рекомендації щодо зменшення негативного впливу процесу офшоризації економічної діяльності.

Завдання дослідження:

- визначити сутність та специфіку офшорних зон у структурі світової економіки;
- охарактеризувати динаміку розвитку та класифікацію офшорних зон;
- дослідити переваги та недоліки використання офшорних зон;
- обґрунтувати роль офшорних зон у міжнародному оподаткуванні;
- проаналізувати вплив офшорних зон на світовий фінансовий ринок;
- розглянути механізми міжнародної протидії процесу офшоризації;
- оцінити масштаби та особливості офшоризації української економіки;
- дослідити вплив офшорних зон на економіку України;
- розробити рекомендації щодо мінімізації негативного впливу офшорних зон на економіку України.

Об'єктом дослідження виступає процес офшоризації світового господарства як економічне явище.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та практичних аспектів функціонування офшорних зон у світовій економіці.

Інформаційну базу дослідження становлять: статистичні дані та звіти Міжнародного валютного фонду; Світового банку; Державного комітету статистики України; Сервісу для аналізу підприємств YouControl; звіти міжнародних організацій таких як: Центр досліджень економічної політики (CEPR), Глобальний звіт про ухилення від сплати податків Taxobservatory, Посольства України в Республіці Кіпр; міжнародні економічні видання та журнали, аналітичні й інформаційні матеріали мережі Інтернет.

Методи дослідження. Для написання роботи було використано такі методи: методи аналізу та синтезу – для дослідження та систематизації даних щодо вивчення сутності функціонування офшорних зон у структурі світової

економіки (п. 1.2) та наукових підходів щодо визначення переваг і недоліків використання офшорних зон (п. 1.3); аналізу ролі офшоризації у міжнародному оподаткуванні (п. 2.1.); аналізу впливу безподаткових гаваней на світовий фінансовий ринок (п. 2.2), метод аналізу для дослідження механізмів міжнародної протидії офшоризації; (п. 2.3); кореляційно-регресійний аналіз – для оцінки впливу процесу використання офшорних зон на економіку України (п. 3.2); для дослідження методів мінімізації негативного впливу офшорних зон, для визначення взаємозв'язку між різними показниками, їх ілюстрацій, представлення результатів дослідження – графічний і табличний прийоми (п. 1.1-3.3).

Теоретико-практичне значення мають результати кореляційно-регресійного аналізу факторів впливу функціонування офшорних зон на динаміку ВВП України; вироблення практичних рекомендацій щодо зменшення негативного впливу процесу офшоризації на економіки країн.

Наукові результати дослідження:

1. математичний інструментарій щодо аналізу факторів впливу функціонування офшорних зон на ВВП України, що отримав подальшого розвитку;
2. механізм протидії відмиванню доходів, одержаних внаслідок ухилення від оподаткування через офшорні зони, що удосконалено;
3. запропоновані практичні рекомендації щодо зменшення негативного впливу процесу офшоризації на економіки країн.

Апробація результатів дослідження. Результати кваліфікаційної магістерської роботи знайшли своє відображення у науковій статті: Атаманчук З.А., Петрик І.М. Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці. Бізнес Інформ. № 9, 2024 (Додаток А).

Кваліфікаційна магістерська робота визначена метою і завданнями дослідження та включає в себе: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОФШОРНИХ ЗОН

1.1 Поняття та сутність офшорних зон в структурі світової економіки

Розвиток сучасної господарської системи світу органічно пов'язаний із процесом глобалізації – вільний рух капіталів та лібералізація іноземних інвестицій створили широкі можливості для виникнення, функціонування та розвитку офшорних зон.

Офшорні зони — це території або юрисдикції, де застосовуються певні фінансові та податкові переваги для іноземних компаній і фізичних осіб [1].

Ці зони приваблюють інвесторів через низькі податки, легкість ведення бізнесу, конфіденційність та мінімальні регулятивні обмеження. Офшорні зони можуть бути островами, як наприклад, Бермуди, Кайманові острови, або ж країнами з особливим статусом, такими як Швейцарія, Люксембург, Сінгапур. Цілі переслідувані країнами, на національних території яких створюється офшорна зона, можуть бути різні залежно від рівня економічного розвитку країни, соціально-економічного середовища та інших особливостей.

Слово «офшор» походить від латинського (offshore) – «поза берегом». Це фінансові центри, території, що приваблюють іноземний капітал через спеціальні фіскальні та адміністративні пільги [2].

Основними відмінними ознаками подібних пільгових зон є: знижений рівень оподаткування по відношенню до інших країн або відсутність оподаткування повністю (при виконанні певних умов); наявність пільг для інвестиційної діяльності; спрощена процедура реєстрації бізнесу; захист банківської та комерційної таємниць; слабкий чи взагалі відсутній валютний контроль; можливість інвестування активів в економіки держав, з найвигіднішими умовами прибутковості та приросту капіталу; легкість доступу до іноземних банківських систем; власниками офшорних підприємств можуть бути як юридичні так і фізичні особи; компанії зазвичай не обмежені

у своїй діяльності.

В економічній літературі надається достатня кількість визначень офшорних зон, основні з яких представлені у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Визначення офшорних зон

Джерело	Тлумачення поняття «офшорна зона»
Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)	ОЕСР визначає офшорні зони як юрисдикції, які пропонують нерезидентам податкові пільги або інші переваги, що можуть призвести до ерозії податкової бази та нечесної конкуренції
Міжнародний валютний фонд (МВФ)	МВФ використовує термін «фінансові центри офшорних послуг» (FOBCs) для опису юрисдикцій, які пропонують нерезидентам фінансові послуги, такі як банківські та трастові послуги, з метою мінімізації податків або інших регуляторних вимог
Буллоу О.	У науковій літературі офшорні зони часто описуються як території, які пропонують «податкові гавані» для транснаціональних корпорацій та багатих людей
Баймуратов М.О., Зоріна О.І.	Українські автори можуть використовувати різні терміни для позначення офшорних зон, такі як «податкові гавані», «офшори», «офшорні території», «території з пільговим оподаткуванням»
Селіванов А.М.	Офшорна зона – (віддалений від берега; за межами країни; земля на березі моря) – зона сприятливих умов для ведення бізнесу
Волкова Ю.А.	Офшорна територія – держава, де компанії або особи можуть зареєструвати свої підприємства або фінансові активи з метою зменшення податків або забезпечення конфіденційності
Крістенсен Д., Шаксон Н.	Офшорні зони — це юрисдикції, які спеціально створені для надання послуг іноземним клієнтам з метою мінімізації їхніх фінансових зобов'язань. Вони використовуються для уникнення податків, приховування активів і забезпечення фінансової анонімності
Ланг М., Кесслер Х.	Офшорні зони є «податковими гаванями», які пропонують юридичні та податкові переваги для іноземних осіб і компаній, що здійснюють діяльність поза межами їх територій
Мерфі Р.	Офшор — це будь-яка структура, призначена для приховування або зменшення фінансових зобов'язань через використання прогалин у міжнародному податковому законодавстві
Беднажика В.	Офшорні зони – це території або країни, які створюють сприятливі умови для фінансової діяльності шляхом низького рівня оподаткування або повного його скасування, забезпечення фінансової конфіденційності, а також пропонують мінімальний рівень державного контролю над операціями, що здійснюються нерезидентами
Генрі Д.	Офшорні зони – це механізми для акумулювання тіньового капіталу, які дозволяють мінімізувати податкові витрати та уникати фінансового регулювання, створюючи простір для глобальної нерівності

Джерело: складено автором на основі [3; 10; 15; 18; 24; 36]

Узагальнюючи визначення, можна сказати, що це країни, території головним завданням яких є створення для підприємців, інвесторів сприятливого валютно-фінансового, фіскального режиму, високого рівня банківської і комерційної секретності та всебічну лояльність державного регулювання.

Офшорні зони характеризуються також як «специфічний інструмент стимулювання інвестиційної діяльності і збільшення надходжень до бюджетів депресивних територій, економічний ефект якого ґрунтується на явищі зростання державних доходів завдяки розширенню податкової бази (використанню її особливого виду доходів, отриманих лише від здійснення зовнішньоекономічної діяльності) та мінімізації величини податкового навантаження» [3].

Таблиця 1.2 – Ознаки офшорних юрисдикцій

Ознаки офшорних юрисдикцій	Характеристика офшорних юрисдикцій
Податковий стимул	Зазвичай податок на прибуток або відсутній або зовсім не значний. Часто з компаній не стягують інших податків, окрім разового річного збору, що не залежить від доходу отриманого фірмою
Подвійний валютний контроль	Даний вид контролю передбачає відмінність застосування для резидентів та нерезидентів, а також для національної та іноземних валют
Конфіденційність	Рівень фінансової таємниці наявний як в офшорних юрисдикціях, так і в інших країнах, однак переважна більшість країн світу не забезпечує захист фінансової таємниці у випадках розслідування правоохоронними органами іноземних країн, головною ж відмінністю офшорних юрисдикцій є досить жорсткі правила захисту фінансової таємниці
Відсутність валютних обмежень	Компанії можуть вільно відкривати депозити в будь-якій валюті, мають право відправляти й отримувати платежі в будь-якій валюті без жодних обмежень
Спрощення системи звітності	Від компаній, зареєстрованих в офшорних зонах, не вимагається представлення бухгалтерських даних і податкових декларацій, єдиною формою звітності є щорічний фінансовий звіт
Низький рівень статутного капіталу	Частіше всього він просто декларується, а мінімальний розмір, як правило, не встановлюється

Джерело: складено автором на основі [20]

Отже, різні системи оподаткування і широка географія офшорних юрисдикцій представляють великі можливості для ефективного ведення справ компаніями абсолютно різного спрямування, а для реєстрації або переоформлення компаній на офшорних територіях є можливість вибрати будь-яку частину світу [3].

Напротязі історії людства спостерігається те, як громадяни різних країн здійснювали намагання активізувати міжнародну торгівлю та залучити іноземні капітали в свою економіку за рахунок створення сприятливих умов господарювання, в тому числі і податкових стимулів.

Даний процес почався ще в період процвітання фінікійців, пізніше центром вільної торгівлі була столиця Першого Афінського морського союзу – острів Делос, у XVIII столітті зони вільної торгівлі з'явилися в Гібралтарі й Бангкоку. Першими, хто запровадили двовідсотковий експортний та імпорتنний збір були стародавні Афіни, а грецькі і фінікійські торговці здійснювали об'їзд у декілька миль задля того, щоб не сплачувати зборів. Із часом, прихистком для безподаткової торгівлі та місцями накопичення для контрабандних товарів, що прямували до Афін без сплати податків, стали сусідні острови [8].

Прообразом сучасних офшорних юрисдикцій, які мали пільгове оподаткування, що спричинило розвиток підприємницької діяльності на цих територіях, були італійські міста Ліворно та Трієст. Пізніше, близько XVIII століття, прообрази офшорних юрисдикцій почали з'являтися у Гібралтарі, Америці, Бангкоку. У XX столітті визначається декілька періодів становлення й розвитку офшорних територій.

В період 1920–1930 рр. економічно розвинені країни вводили високі ставки податків із доходів своїх громадян, включаючи доходи від іноземних інвестицій, це в свою чергу, призвело до намагання зменшити сплату даних податків. В цей час розпочалось застосування Нормандських, Багамських островів та Панами з метою приховування доходів фірм, із використанням холдингових компаній. Доходи, отримані за рахунок міжнародних інвестицій

та підприємництва спрямовувалися через компанії, які реєструвалися у податково привабливих юрисдикціях [8].

Другий період припадає на 1941–1946 рр., під час Другої світової війни використання офшорів було обмеженим, однак після закінчення війни почалося відновлення світової економіки і частота використання офшорних юрисдикцій постійно зростала.

Бурхливого розвитку офшорні юрисдикції набули під час третього періоду у 1960-х роках XX століття. Основною причиною виникнення підвищеного попиту на офшорні зони став якісно новий зміст економічної інтеграції, який вона одержала завдяки розвитку кредитування та індустріалізації. На економічну арену світу вийшли транснаціональні корпорації, коли їхня експансія і швидке зростання міжнародного товарообміну вимагали не лише значного збільшення фінансових ресурсів, але й вільного доступу до них у будь-якій частині світу [8].

Отже, ми визначили поняття та сутність офшорних зон, висновок, що офшорні зони є складним елементом в структурі світової економіки, яка впливає на міжнародні фінансові потоки, податкову політику, інвестиційну привабливість та боротьбу з фінансовими зловживаннями.

Для світової економіки офшорні зони виконують достатню кількість важливих функцій, вони надають можливість компаніям та фізичним особам ефективно оптимізувати свої податкові зобов'язання, переміщуючи доходи та активи у юрисдикції з низькими або нульовими податками. Це може значно зменшити витрати на оподаткування для бізнесу та приватних осіб [6].

Також офшорні зони часто використовуються для міжнародного банкінгу та фінансових операцій, оскільки вони забезпечують конфіденційність та захист від політичного та економічного тиску в домашніх країнах. Багато міжнародних компаній використовують офшорні зони для створення дочірніх підприємств або філій з метою здійснення операцій з фінансування, інвестування та управління активами.

Разом з тим, офшорні юрисдикції також викликають критику, оскільки

вони можуть бути використані для ухилення від оподаткування, відмивання грошей та інших фінансових зловживань. Багато країн ведуть боротьбу з використанням офшорних зон, шляхом введення жорсткішого регулювання та певних обмежень в сфері фінансових операцій [6].

Таким чином, розуміння сутності офшорних зон у структурі світової економіки вимагає ретельного аналізу різних аспектів, включаючи їхній вплив на міжнародні відносини, регіональний розвиток, податкову політику та етичні стандарти.

1.2 Види та класифікація офшорних зон

У попередньому розділі даної роботи ми визначили, що офшорна зона - це територія або країна, яка надає спеціальні фінансові умови для компаній та інвесторів, зазвичай за допомогою низки податкових переваг та легкості ведення бізнесу.

Існує велика кількість різних підходів до класифікації офшорних зон. Так, офшорні зони можна класифікувати за рівнем оподаткування, способом і вартістю послуг, що в них надаються, за видом та географічним місцезнаходженням, а з огляду на боротьбу останніх років у розвинених країнах проти легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, офшорні зони класифікують також за мірою відповідності міжнародним правовим нормам і зобов'язанням, узгодженим у рамках FATF, FSF та OECD.

Різноманітні види класифікацій показують, що єдиного підходу встановлення типів офшорних територій не визначено. Однак, все ж таки можна вибрати деякі критерії як для класифікації різних територій як офшорних зон, так і для ідентифікації груп офшорних зон зі схожими економічними показниками [11].

Спершу слід виділити узагальнюючі групи, які поділяються на повну офшоризацію, що є звільнення від будь-якої звітності, та сплати підприємцями доволі низьких відсотків у вигляді податків чи незначної фіксованої суми.

Офшорні зони з точки зору правового статусу систематизовані у табл. 1.3.

Слід зауважити, що міжнародний правовий статус офшорних юрисдикцій може змінюватися з часом. Так, у 1960-1980-ті роки низка територій приналежних до більш великих держав отримали незалежність. До прикладу в 1997 р. змінився статус Гонг-Конгу, який перейшов під суверенітет Китаю, проте і досі залишається офшорною зоною. В основу класифікації типології офшорних зон покладений також і географічний принцип. Відповідно до нього всі офшорні зони світу можуть бути поділені на декілька блоків залежно від їх географічного місця розташування.

Таблиця 1.3 – Офшорні зони з точки зору правового статусу

Незалежні держави	Держави, асоційовані з більш великими державами	Території у складі інших держав	Суб'єкти федерацій
Кіпр Мальта Люксембург Багамські острови Ірландія Сінгапур Панама Ірландія Вануату	Ліхтенштейн – Швейцарія Монако – Франція Острови Кука і Ніуе – Нова Зеландія	Гібралтар Бермудські острови Мен Гонконг (Китай) Гвіана (Франція) Дубай (АОЕ) Аруба (Нідерланди) Монтсеррат (Велика Британія)	Вайомінг, Делавер, Флорида (Сполучені штати Америки)

Джерело: складено автором на основі [13]

Далі розглянемо види офшорів за ознаками свого призначення:

- Податкові офшори; дані офшорні зони привертають бізнес завдяки низьким або нульовим податкам на прибуток, дивіденди, спадщину та інші фінансові операції. Компанії використовують такі офшори для мінімізації податкових витрат та оптимізації своєї структури власності. Наприклад, Бермуди відомі своїми низькими податками на корпорації;

У деяких зонах компанії навіть можуть отримати повне звільнення від сплати податків, в таких юрисдикціях як Домініка, Кіпр, Британські Віргінські

острови, Беліз, Сейшели, Федерація Сент Кітс та Невіс. Та податкові офшорні зони – де є знижені ставки, але без звільнення компаній від ведення обліку та складання звітності, до даної групи відносяться Гонконг, Шотландія, Панама. Також окремо слід виділити так звані «Податкові оазиси» (Free zone) – офшори, які розташовані всередині країн, наприклад ОАЕ;

- Фінансові офшори; ці ж зони спеціалізуються у наданні фінансових послуг, таких як управління активами, банківські послуги та страхування. Такі офшори зазвичай мають розвинену фінансову інфраструктуру та регуляторні рамки, які приваблюють інвесторів. Наприклад, Люксембург відомий своїм банківським сектором та управлінням активами;

- Корпоративні офшори; такі офшорні зони пропонують спрощений процес реєстрації компаній та легкість управління бізнесом. Вони привертають підприємства з усього світу, які шукають гнучкість та низькі адміністративні витрати. Сінгапур є одним із прикладів корпоративного офшору;

- Конфіденційні офшори; даний вид офшорних юрисдикцій гарантує високий рівень конфіденційності щодо власності та фінансових операцій. Інвестори, які шукають захист від податкових органів чи конкурентів, можуть обирати такі зони. Сейшельські острови є одним з прикладів такої офшорної зони [11].

За географічною ознакою слід виділити:

- Океанські офшори; ці офшорні зони знаходяться на островах або віддалених територіях у великих океанах, таких як Карибські острови, Тихоокеанські острови. Вони часто відомі своїми привабливими туристичними місцями та сприятливою фінансовою політикою;

- Континентальні офшори; такі зони розташовані на континенті та можуть бути частиною певної країни. Наприклад, Гонконг та Сінгапур – це континентальні офшорні зони.

Зазначимо, що географічне наближення офшорних зон до головних фінансових центрів власне і зумовило їх перетворення в потужні розподільчі

центри фінансових потоків на світовому ринку капіталів.

Таблиця 1.4 – Дислокації груп офшорних зон

Азіатсько-Тихоокеанська	Близький схід	Африканська	Карибська	Європейська
Науру Лабуан Вануату о. Кука Тонга Самоа	Дубай Бахрейн Ліван	Сейшельські острови Маврикій Ліберія	Домініка Беліз Гренада Барбадос Ангілья Антигуа Барбуда	Ліхтенштейн Кіпр Монако Мальта Гібралтар Андорра Гернсі

Джерело: складено автором на основі [7]

Водночас завдяки розвитку сучасних засобів зв'язку та інформаційних технологій дані зони не обов'язково мають бути прив'язаними до світових фінансових центрів, вони можуть бути віддаленими від них. Класифікацію офшорних зон здійснюють також за рівнем надійності, тобто із врахуванням репутації та прозорості юрисдикції. Для точнішої оцінки надійності офшорних юрисдикцій можна використовувати й інші характеристики, зокрема приналежність до санкційних списків, також чи є зона учасником групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та організації економічного співробітництва та розвитку, рівень нагляду та регулювання фінансової діяльності, а також чи присвоєні міжнародними рейтинговими агентствами кредитних рейтингів.

Наступним, варто відзначити – це політика співробітництва та регуляторна прозорість, найвідоміші офшорні юрисдикції підтримують співробітництво з іншими країнами: Деякі офшори ведуть активну політику співробітництва з іншими країнами у сфері податкової інформації та фінансової прозорості. Наприклад, Швейцарія та Люксембург стали менш привабливими для уникнення податків після того, як вони згодилися на автоматичний обмін інформацією з іншими країнами.

Також важливим фактором є регуляторна прозорість, деякі офшори встановлюють жорсткі стандарти щодо фінансової прозорості та регулювання,

щоб забезпечити дотримання міжнародних норм і запобігти використанню їх для незаконних дій. Наприклад, Сінгапур і Гонконг мають розвинуті фінансові системи зі строгими регуляторними стандартами [11].

Інвестиційна привабливість різних офшорних зон залежить від умов реєстрації, оподатковування, рівня регуляції зі сторони влади та загальної репутації території. Форумом фінансової стабільності розвинутих країн встановлено орієнтовний рейтинг офшорних зон за ступенем їх надійності (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Класифікація офшорних зон відносно рівня надійності

Перша група (найбільш надійні офшорні зони)	Друга група (достатній рівень надійності)	Третя група (офшорні зони з високим ступенем ризику)
Люксембург Сінгапур Гонконг Гернсі о. Мен о. Джерсі	Монако Гібралтар Андорра Бахрейн Бермуди Барбадос Лабуан Макао	Британські Віргінські острови Багами Беліз Домініка Ліван Аруба Ангілья Антигуа

Джерело: складено автором на основі [5]

Дані критерії не є статичними та показують достатньо високий темп змін. Досягнення певного рівня економічного та технологічного розвитку сприяє переведенню того чи іншого офшорного центру з категорії країн, що розвиваються, до категорії розвинених країн.

Підкреслимо, що чим вище репутаційний рівень офшорної зони, тим дорожче обходиться реєстрація та обслуговування компанії в цій юрисдикції, також є відмінності щодо необхідності ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами, обов'язковості аудиту компанії, ведення документообігу.

Групування їх за центрами економічного тяжіння також достатньо умовне, оскільки багато офшорних територій не мають єдиного напрямку, що сильно обмежує потік коштів з якогось одного напрямку, хоча історично

сформовані традиції та переваги продовжують відігравати важливу роль.

Як наслідок, багато офшорних центрів, що належать до Карибського регіону, мають значну присутність в обслуговуванні європейських транзакцій, на додаток до обслуговування потоків коштів із держав Америки, переважно США. Офшори регіону Афро-Індійського океану, традиційно орієнтовані на південноафриканський та індійський капітал, все більше залучаються до обслуговування фінансових потоків з країн Близького Сходу.

Узагальнюючи вище перелічені характеристики, отримуємо умовних три групи юрисдикцій, які можна назвати офшорними зонами:

- Невеликі країни так званого третього світу, що пропонують своїм офшорним компаніям майже безподаткову систему, зберігаючи компанію в національному реєстрі за невелику плату, забезпечуючи власнику компанії максимально можливий ступінь конфіденційності і в той же час не вимагаючи жодної звітності. До цієї групи зокрема входять Сейшельські острови, Британські Віргінські острови, Кайманові острови, Беліз, Панама та інші [9].

Однак слід чітко розуміти ризики під час використання даних офшорних територій, так як чим нижчий рівень співробітництва з розвиненими країнами та міжнародними органами контролю тим нижчий ступінь надійності юрисдикції;

- Країни, які пропонують податкові пільги компаніям та фізичним особам, але умовою є своєчасне подання бухгалтерської та інформаційної звітності. Компанії, зареєстровані в цих юрисдикціях, є більш престижними, ніж компанії, зареєстровані в першій групі юрисдикцій, але їх утримання є дорожчим та більш складнішим з точки зору нормативної відповідності. До цієї групи належать Мальта, Сінгапур, окремі території Китаю, деякі штати США;

- Розвинені країни, офіційно не офшори, але пропонуючи низькі податкові ставки за певних умов користування даними юрисдикціями. Дані країни зазвичай мають найбільшу кількість чинних міжнародних договорів, за якими можна уникнути подвійного оподаткування. Це Велика Британія,

Люксембург, Ліхтенштейн, Швейцарія, Нідерланди. На даних територіях реєструють бізнес найбільш престижні компанії, інвестиційні групи, банки [9].

Окремо можна розглянути тип офшорних юрисдикцій які в економічній літературі називають – нетрадиційні офшорні зони, до них відносять Ірландію, Кіпр, Мальту та Угорщину. Їх особливістю є те, що в них немає принципової різниці між резидентами і нерезидентами, стабільна економічна система, неявні ознаки офшору та наявність договорів виключення подвійного оподаткування. Кожна країна самостійно вирішує визнавати чи ні країни офшорними юрисдикціями. Найповніший список офшорних зон, що визнає наша держава, приведений у «Переліку офшорних зон», затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України (КМУ) від 23 лютого 2011 р. «Про віднесення держав до переліку офшорних зон» (табл. 1.6).

Дослідження ведення офшорної діяльності українськими компаніями свідчить, що найбільш поширеними є такі напрямки як Британські Віргінські Острови, Беліз, Гібралтар, Маршалові Острови, Об'єднані Арабські Емірати, о. Мен, Панама та Сейшельські острови. У вітчизняного бізнесу користуються попитом не лише класичні офшорні зони, а й також і часткові офшори, тобто такі країни або території, які мають пільгові ставки оподаткування, до таких офшорів відносять Велику Британію, Гонконг, деякі штати США.

При реєстрації офшорної компанії враховуються переваги та недоліки кожної офшорної зони, визначається оптимальний варіант виходячи з цілей та потреб компанії.

Таблиця 1.6 – Перелік офшорних юрисдикцій, визначений Кабінетом Міністрів України

Британські залежні території	Острів Гернсі Острів Джерсі Острів Мен Острів Олдерні
Центральна Америка	Беліз Панама
Європа	Андорра Гібралтар Монако

Продовження таблиці 1.6

Карибський регіон	Ангілья Антигуа і Барбуда Аруба Багамські Острови Барбадос Бермудські Острови Британські Віргінські Острови Віргінські Острови (США) Гренада Кайманові Острови Монтсеррат Нідерландські Антильські Острови Пуерто-Ріко Сент-Вінсент і Гренадіни Сент-Кітс і Невіс Сент-Люсія Сінт-Мартен Співдружність Домініки Теркс і Кайкос Тринідад і Тобаго
Африка	Ліберія Намібія Сейшельські Острови
Тихоокеанський регіон	Вануату Гуам Маршальські Острови Науру Ніуе Палау Острови Кука Американське Самоа Самоа Фіджі
Південна Азія	Мальдівська Республіка

Джерело: складено автором на основі [1]

Отже, на основі розглянутих аспектів можна зробити кілька висновків про класифікацію та види офшорних зон [10]:

- офшорні зони мають різні спеціалізації, податкові режими, рівні регуляторні стабільності та доступність інфраструктури;
- підприємствам слід обирати офшорні зони відповідно до своїх потреб, бізнес-стратегій та цілей, а також враховувати ризики та можливості, пов'язані з кожною конкретною зоною;
- останні роки характеризуються зростанням вимог до регуляторної

прозорості та міжнародного співробітництва, що впливає на обрання офшорних стратегій;

- стабільність політичного та економічного середовища важлива для довгострокових інвестиційних рішень;

- офшорні зони функціонують у глобальному контексті, де міжнародні та регіональні тренди, такі як розвиток цифрової економіки та боротьба з відмиванням грошей, впливають на їхню діяльність;

У кожному конкретному випадку вибір офшорної зони повинен бути обґрунтованим, з урахуванням різноманітних факторів та стратегічних цілей підприємства.

1.3 Переваги та недоліки використання офшорних зон

У попередніх підрозділах ми визначили, що офшорні компанії звільняються від державного валютного контролю, інколи від податків та інших зборів, також вони можуть бути впевнені в конфіденційності своєї діяльності якою вони займаються, це реалізується веденням закритих реєстрів акціонерів і директорів та відсутністю необхідності в здаванні фінансової звітності або звітуванні в обмеженій формі.

Далі, слід розглянути переваги та недоліки використання офшорних зон компаніями які їх використовують. Одні з основних переваг офшорних зон - низькі або відсутні податки на прибуток, дивіденди, спадщину та інші податки, що залежать від фінансових операцій. Це дозволяє значно зменшити фінансові витрати компаній та приватних осіб.

Офшорні зони часто гарантують високий рівень конфіденційності та захист активів, оскільки законодавство в цих юрисдикціях може забезпечувати анонімність власників активів та захист від судових ризиків.

Більшість офшорних зон мають менш суворі регулятивні вимоги порівняно з традиційними юрисдикціями. Це дозволяє підприємствам зменшити витрати на ведення бізнесу та більш швидко реагувати на зміни

ринкових обставин. Дані стимули призводять до стрімкого зростання обороту компаній які використовують офшорні зони, так за останні десятиліття темпи зростання обороту товарів і капіталу, що здійснюються з використанням офшорних центрів, перевищують темпи зростання загального обороту зовнішньоекономічної діяльності [13].

Оцінити масштаби офшорної діяльності точно, досить складно, оскільки специфіка офшорних операцій спочатку базувалася насамперед на прагненні підвищити конфіденційність операцій, зробити їх менш прозорими та непридатними для обліку.

У табл. 1.7 систематизовано позитивний та негативний вплив офшорних зон на економіку країн.

Таблиця 1.7 – Вплив офшорних зон на економіку країн

Позитивний вплив на економіку країн офшорів		Негативний вплив на економіку неофшорних країн	
Причини: наявність офшорів може зробити країну більш привабливою для іноземних інвесторів та компаній	Наслідки: збільшення обсягу іноземних інвестицій, що сприяє економічному зростанню	Причини: значний відплив капіталу в офшорні зони призводить до податкових втрат	Наслідки: обмеження здатності урядів фінансувати соціальні та економічні проекти
Причини: розвиток компаній і офшорних зонах призводить до створення нових робочих місць	Наслідки: підвищення рівня зайнятості та соціального благополуччя	Причини: деякі компанії можуть використовувати офшорні зони для ухилення від оподаткування, що призводить до нерівномірного розподілу податкового тягаря	Наслідки: зменшення податкових надходжень та погіршення економічної рівності
Причини: компанії використовують офшори для оптимізації бізнес процесів та зниження витрат	Наслідки: підвищення конкурентоспроможності компаній на світовому ринку	Причини: офшорні зони часто характеризуються низьким рівнем прозорості, що ускладнює контроль за фінансовими потоками	Наслідки: це може сприяти корупції, відмиванню грошей отриманих незаконним шляхом

Джерело: складено автором на основі [19]

Окремо слід зазначити, що окрім наведених даних, необхідно враховувати капітали, які міжнародні компанії переміщують через офшорну банківську мережу, в якій розміщені майже всі найбільші банки світу, на які сьогодні припадає однозначно більше половини всіх світових активів. Через фрагментарність та притаманний офшорному бізнесу принцип нерозголошення інформації про компанії яким належить активи, небажання деяких юрисдикцій співпрацювати з міжнародними організаціями дані достатньо орієнтовні.

Однак з того, що доступно можемо бачити, що наприклад на Багамських островах діють більше як чотириста банків з тридцяти країн, загальна сума їх активів складає поверх двісті млрд. доларів, тоді як на Кайманових островах мають ліцензію близько шістсот банків, їх загальні активи – понад п'ятсот млрд. доларів, на Джерсі до прикладу працюють шістдесят чотири банки з сімнадцяти країн, але до цього списку входять всі десять найбільших банків США, десятка найбільших банків Великобританії, а також найбільші за активами банки зі Швейцарії, Канади, Німеччини, Ірландії, Ізраїлю, Нідерландів, Іспанії та Італії. У цілому, згідно з оцінками Bank for International Settlements, депозити в офшорних банках на 2022 рік становили більше 2,7 трлн. доларів США, тобто майже 20% всіх світових депозитів [13].

Особливою категорією офшорних юрисдикцій є так звані приватні банківські послуги, що є системою відносин між клієнтом і фінансовим інститутом, банком, фінансовим посередником, керуючими активами, яку характеризує персональний підхід до кожного клієнта – фізичної особи і комплексність фінансової послуги. Дана послуга не є привілеєм виключно офшорних зон, однак останні можуть забезпечити більш ефективно, більш конфіденційне та результативніше управління капіталом клієнта.

Чергова категорія переваг є використання офшорних компаній які спеціалізуються на інвестиційній діяльності, вони можуть виконувати різні функції для своїх клієнтів, такі як [19]:

- у компаніях концентрується прибуток групи, таким чином

використання офшору призводить до виграшу через економію з податків;

- придбання і продаж акцій, облігацій, інших цінних паперів без необхідності оподаткування;
- придбання матеріальних і нематеріальних активів, об'єктів, нерухомості, землі, предметів розкоші;
- реєстрація в офшорній структурі такого роду активів дає подальшу можливість репатріювати їх на батьківщину за допомогою надання їх у лізинг своїм же компаніям;
- використання факторингових компаній, що дає можливість страхувати ризики кредитування материнських компаній, та знаходити оптимальні, з точки зору оподаткування можливості оплати послуг факторингу.

Крім фінансових та інвестиційних компаній особливу роль тут грають зареєстровані в офшорних юрисдикціях взаємні фонди або інститути спільного інвестування. За своєю організаційною формою дані фонди є акціонерними товариствами, які в обмін на свої акції або паї отримують відповідні за обсягом фінансові інвестиції.

Фонди мають більш високий імідж в порівнянні з інвестиційною компанією. Даний інститут органічно відповідає потребам фінансової процесу глобалізації, добре пристосовуючись до конкретних умов та потреб клієнтів.

Розміщення інвестиційних фондів в офшорах дозволяє домогтися істотної економії на оподаткуванні та підвищити їх прибуток. Перевагами є [17]:

- безпека інвестицій, що забезпечується адміністративною та правовою системою офшорної юрисдикції;
- достатня гнучкість з можливістю виведення інвестицій у разі зміни інвестиційних умов або за іншої необхідності;
- високий рівень конфіденційності інвестицій, що зазвичай є вкрай важливо для клієнтів;
- є можливість диверсифікації капіталу за допомогою використання різних фондів, отримуючи переваги фондів з більш вигідними та лояльними

умовами;

- також, немалу роль відіграє наявність кваліфікованих керуючих, які мають досвід управління інвестиціями, що приносить стабільність та високу дохідність.

Групою переваг також слід відзначити використання з цілями інвестування хеджевих фондів, вони відрізняються тим, що, не вимагають надмірних сум для вкладення, що дозволяє зайти з відносно не великим капіталом, другою особливістю є ведення більш ризиковану інвестиційну діяльність, даючи вищі рівні доходу, вони можуть працювати без покриття капіталу, вкладатися в низько ліквідні активи, для них не лімітовані вимоги за кількістю коштів, які можуть вкладатися в певний інструмент.

Фонди даного типу зазвичай торгують деривативами, займаються маржинальною торгівлею на фондових ринках, здійснюють вкладення в збанкрутілі компанії і в компанії зі складною фінансовою ситуацією, також в непублічні компанії, компанії, що лише виходять на фондовий ринок. Переважно офшорні хеджеві фонди являють собою інвестиційні пули кількох приватних інвесторів, що бажають залишитися невідомими, вони носять закритий характер, не залучаючи клієнтів зі сторони. Саме тому більшість хеджевих фондів зареєстровані в офшорних зонах маючи мотиви пов'язані з режимом оподаткування і відсутністю державного регулювання.

Одним з найкращих механізмів захисту активів, вважаються офшорні трасти, за допомогою трасту можна домогтися максимальної приватності та мінімізації податків при передачі майна в довірче управління. У структурі трасту виділяються: засновник, який надав активи в траст, довірчий власник, керуючий трастом та бенефіціар, на користь якого мають переводитися кошти з трасту. Бенефіціарами можуть бути як зазначені засновниками конкретні особи, так і невідоме коло осіб. Останнє характерно для благодійних трастів наприклад, які встановлюються в інтересах реалізації різних соціально значущих проєктів.

Перевагами офшорного трасту зазвичай є звільнення від податку на

спадкоємство та приріст основного капіталу, також легкий продаж власності, за необхідності, оскільки в цьому випадку досить передати акції компанії новому власнику [15].

Ще однією з переваг офшорних трастів є їх повна інформаційна непрозорість, хоча в деяких країнах цей фактор не діє. Траст дозволяє зберігати в таємниці імена осіб, які не згадуються в офіційному заповіті; дає можливість відокремити частину активів від основної власності; надає право засновнику ставити умови, при дотриманні яких бенефіціар отримує свої дивіденди; скасовує необхідність спадкоємцям повертати закордонне майно в країну їхнього походження.

Також один з найважливіших типів офшорних компаній з точки зору вигоди є холдингові компанії. Офшорні юрисдикції привабливі для створення холдингів невисоким рівнем оподаткування, іноді повною відсутністю місцевих податків на іноземні дивіденди, а також на приріст капіталу. Традиційними юрисдикціями реєстрації холдингових компаній є Люксембург, Гібралтар, Нідерланди та Швейцарія, так володіння холдингом є конфіденційним, а дивіденди, переправлені через нього, легко виводяться від сплати податку на прибуток.

Класичною формою використання офшорних холдингів є переведення прибутку за системою договорів про уникнення подвійного оподаткування. Таким чином найважливішою характеристикою холдингових юрисдикцій є розвинена мережа угод про уникнення подвійного оподаткування, що дозволяє легко здійснювати переклад прибутку в холдингову компанію. Можливі й інші варіанти використання проміжних холдингів, до прикладу, операції з нерухомістю часто оформляються як операції з акціями компаній, на балансі яких знаходяться об'єкти нерухомості, або об'єкти розкоші. Слід зазначити, що подібні операції обмежуються дозволеними угодами для холдингів в тих чи інших юрисдикціях, наприклад в Люксембурзі діяльність холдингів обмежена по суті справи лише володінням акціями. Кіпрський же офшорний холдинг має право здійснювати будь-які операції за межами

країни.

Єдиного списку офшорних зон, територій і цілих острівних країн на 2023 рік немає. Кожна юрисдикція самостійно визначає зони, де іноземні підприємці можуть відкрити бізнес і скористатися спеціальним режимом оподаткування. Чорні списки також є прерогативою кожної країни окремо або певних країн, наприклад Європейського Союзу. Офшорні зони, заборонені в одній країні, можуть бути внесені в білий список в іншій юрисдикції. Наприклад, Маршаллові Острови внесені до білого списку Європейського Союзу та Франції, але до чорного списку Бельгії.

Найважливіші списки офшорних зон представлені на сайтах FATF, Міжнародного валютного фонду (МВФ) та Європейського Союзу. Залежно від того, наскільки країна відповідає встановленим вимогам щодо податкової співпраці, обміну фінансовою інформацією та рівня конфіденційності, її можна занести в чорний, сірий або білий список. Проте в останні роки політичний інтерес відійшов від оподаткування до зосередження на програмах громадянства через інвестиції або так званих золотих паспортів [21].

Ось що пропонує одна з посередницьких компаній Internationalwealth - найбільший портал з захисту та диверсифікації міжнародних активів в офшорних зонах для своїх потенційних клієнтів:

Найкращими офшорними юрисдикціями 2023 року є офшорні зони такі як Невіс, Маршаллові Острови, Беліз та багато інших. Ці території зберегли спільні риси та переваги:

- проста процедура реєстрації офшорної компанії навіть без особистої присутності засновника, наприклад, на Карибах;
- низькі або нульові ставки податку на глобальні прибутки;
- англомовна англійська правова система з Високим судом Лондона, який є вищою апеляційною інстанцією.

Переваги офшорних компаній для підприємців та іноземних інвесторів:

- без валютного контролю;
- низькі податки на світовий прибуток або їх відсутність;

- захист активів від позовів в іноземних державах, від подружжя, родичів, кредиторів;
- доступ до найкращих банків для захисту ваших фінансових активів;
- високий рівень конфіденційності бенефіціарних власників завдяки закритим реєстрам, встановленій банківській таємниці та законним офшорним структурам, таким як трасти та фонди;
- відсутність вимог до бухгалтерського обліку та фінансової звітності, якщо компанія-нерезидент отримує прибуток з іноземних джерел.

Розширення клієнтської та партнерської мережі шляхом віддаленої роботи (інформація публічна) [16].

Оглянуто найбільш актуальні способи отримання вигоди компаніями, приватними особами або групою осіб від використання різних організаційних форм офшорних компаній, звісно є ще безліч організаційно правових форм, які застосовуються в різних галузях економіки, таких як транспортні логістичні компанії, авіа компанії, страховий бізнес, сліпі трасти для конфіденційного управління різного роду активами та інші.

Вигоди, від застосування подібних правових форм, очевидні та зрозумілі. Основні з них ми розглянули вище. Однак, як і в будь якому економічному явищі існують і недоліки використання офшорних юрисдикцій, основні з них приведемо нижче.

Серед негативних сторін є те, що використання офшорних зон може викликати негативне ставлення від громадськості, клієнтів та партнерів, особливо якщо використання офшорних зон відбувається для уникнення податків або з цілями нелегальної діяльності.

Поряд з цим деякі офшорні зони можуть бути пов'язані зі значними правовими та фінансовими ризиками, такими як нестабільність політичного середовища, відсутність ефективного законодавства про захист прав власності та корупція [15].

Слід розуміти також, що у деяких офшорних зонах існують обмеження на види діяльності, які можуть здійснювати підприємства, або обмеження на

відносини з резидентами інших країн, що може призвести до труднощів, або навіть втрати капіталу, якщо не визначити як слід умови та цілі використанні даних юрисдикцій.

Управління бізнесом через офшорні зони може вимагати додаткових витрат на юридичні та консультативні послуги для забезпечення відповідності місцевому законодавству та податковим вимогам.

Отже, ми розглянули основні переваги та недоліки використання офшорних зон, зрозуміли, що поряд з потенційними перевагами та вигодами існують і ряд ризиків та підводних каменів, таким чином вирішення про використання офшорних юрисдикцій повинне ґрунтуватися на конкретних обставинах, таких як бізнес-модель, географічна локація, податковий статус, і вимагає ретельного аналізу всіх факторів.

Висновки до розділу 1

Провівши дослідження теоретичних та методологічних аспектів офшорних зон, отримуємо наступні висновки: офшорні зони – це території з пільговим податковим режимом, що стимулює реєстрацію та ведення бізнесу іноземними суб'єктами методом податкових та адміністративних переваг.

Їх виникнення пов'язане з прагненням компаній уникнути жорсткого податкового регулювання та інших обмежень у країнах свого походження. Дані юрисдикції класифікують за різними ознаками та видами: географічне розташування, політична орієнтація та рівень економічного розвитку.

Офшорні зони можуть бути різними за своєю природою, законодавством та функціональними можливостями. Вони включають в себе не лише географічні території, а й юридичні структури, які надають певні переваги управління активами та оптимізації податкових платежів.

Одні з ключових моментів дослідження офшорних зон – їх податкова та регуляторна політика. Це включає в себе аналіз податкових систем, пільг та правил, що діють в офшорних юрисдикціях. Офшорні зони часто мають своє

власне правове середовище, яке може відрізнятися від того, яке існує в основній державі. Це включає в себе законодавство про корпоративні структури, фінансову звітність, захист власності, рівень конфіденційності та інші аспекти.

Розуміння правових рамок офшорних зон допомагає оцінити ризики та можливості використання цих юрисдикцій. Як уже виявлено офшорні зони пропонують низку переваг для компаній та приватних осіб, таких як низькі податки, конфіденційність, спрощені процедури реєстрації та ведення бізнесу, однак поряд з цим є ряд недоліків та потенційних ризиків використання офшорних зон.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

2.1 Роль офшорних зон у міжнародному оподаткуванні

У сучасному світі багато легітимних бізнесів використовують офшорні структури для легальної оптимізації податків і захисту активів, існують також і ризики зловживання, включаючи неправомірне уникнення податків та відмивання грошей. Національні органи влади у всьому світі активно працюють над боротьбою з такими практиками через прийняття законодавства та міжнародних угод [15].

Податкова оптимізація займає одне з перших місць серед основних стимулів використання офшорних зон. Взагалі можна розглянути такі основні стимули:

- оподаткування прибутку компаній: Багато мультинаціональних корпорацій використовують офшорні зони для мінімізації оподаткування прибутку. Вони можуть зареєструвати свої підрозділи або дочірні компанії в офшорних юрисдикціях, де ставки корпоративного податку низькі або навіть відсутні, тим самим зменшуючи свої податкові зобов'язання;
- конфіденційність і захист активів: Офшорні зони також приваблюють індивідуальних клієнтів, які шукають конфіденційність та захист своїх активів. Вони можуть використовувати офшорні банківські рахунки та структури для збереження та розміщення своїх грошей, не відкриваючи їхнього ідентифікаційного або фінансового стану перед податковими органами своїх країн;
- податкові ухилення і уникнення: Офшорні зони можуть надавати можливості для податкового ухилення та уникнення, якщо вони використовуються неправомірно. Деякі індивіди та компанії використовують складні офшорні структури та угоди для ухилення від сплати податків у своїх домашніх країнах;

- фінансова глобалізація: З розвитком фінансової глобалізації офшорні зони стають більш доступними та привабливими для підприємств та інвесторів з усього світу, що шукають можливості для ефективного управління своїми фінансами та оптимізації податкових зобов'язань [20].

Зважаючи на ці чинники, роль офшорних зон у міжнародному оподаткуванні можна розглядати як подвійну. З одного боку, вони сприяють глобальній економіці, надаючи компаніям та інвесторам можливість ефективного управління активами та зменшення податкового навантаження. З іншого боку, вони можуть стати каталізатором для недобросовісної діяльності, такої як ухилення від сплати податків та фінансові злочини.

Регулювання офшорних зон стає все більшою проблемою для міжнародних організацій та урядів. Багато країн приймають заходи для зменшення використання офшорних структур для неправомірних цілей, включаючи впровадження більш жорстких правил оподаткування, вимог щодо звітності та обмежень на використання офшорів для податкових цілей.

Міжнародна співпраця в цьому питанні стає все важливішою. Багато країн укладають податкові угоди та обмінюються інформацією про фінансові активи, щоб уникнути ухилення від сплати податків та забезпечити більшу прозорість у фінансових операціях [20].

Високий податковий тягар, що існує в деяких економічно розвинених країнах, змушує платників податків використовувати офшорні механізми з метою податкової оптимізації. Середня ставка податкового навантаження в Європі складає 40,3%, Європа активно проводить реформи щодо впровадження електронних систем подачі та сплати податків останніми роками.

Такий стан речей призводить до того, що компанії шукають способи та місця для зниження податкового навантаження. На сьогодні глобальний процес офшоризації економіки поглинув майже всі країни. За даними ОЕСР, щороку світ через офшори втрачає близько 20 трлн доларів США [22].

Останні роки світове співтовариство дуже стурбоване діяльністю

офшорного бізнесу, щороку розробляються нові нормативи для боротьби з офшорами, можна зазначити, що світ розпочав глобальний процес деофшоризації світової економіки шляхом вдосконалення податкових систем та створенням системи міжнародних договорів.

З точки зору історії податкові системи створювалися, перш за все, для задоволення потреб кожної конкретної країни, однак у процесі глобалізації економік вплив податкової системи кожної країни на інші країни різко почав зростати. Негативний вплив офшоризації полягає у тому, що, встановлюючи нульові або зовсім невеликі податкові ставки, вони беруть участь у так званому податковому демпінгу, який залучає ліквідний капітал з інших країн. Це в свою чергу підривають податкову базу цих країн, зростає заохочення ухилення від сплати податків і доводиться податковий тягар перенести на менш мобільні податкові бази такі як праця, нерухомість, споживання. В наслідок таких процесів, структура економічних стимулів для неофшорних економік виглядає неадекватно [18].

Проблема виведення до офшорних зон капіталу стала глобальною проблемою для ряду країн світу, дані країни зазнають великих фінансових втрат. Представлено десятку найбільших у світі податкових гаваней за рейтингом 2022 Financial Secrecy Index (рис. 2.1).

Останні два десятиліття тому у світі було лише кілька офшорних центрів, проте останніми роками, під впливом технологічної та телекомунікаційної революції, використання офшорних інструментів стало набагато доступнішим. В наш даний час, згідно з експертними оцінками, у світі функціонує близько сорока країн, які є спеціалізованими офшорними юрисдикціями, так близько половини сукупних міжнародних фінансових транзакцій йде саме офшорні зони.

Найбільші у світі «податкові гавані» у 2023 р. представлено на рис. 2.1.

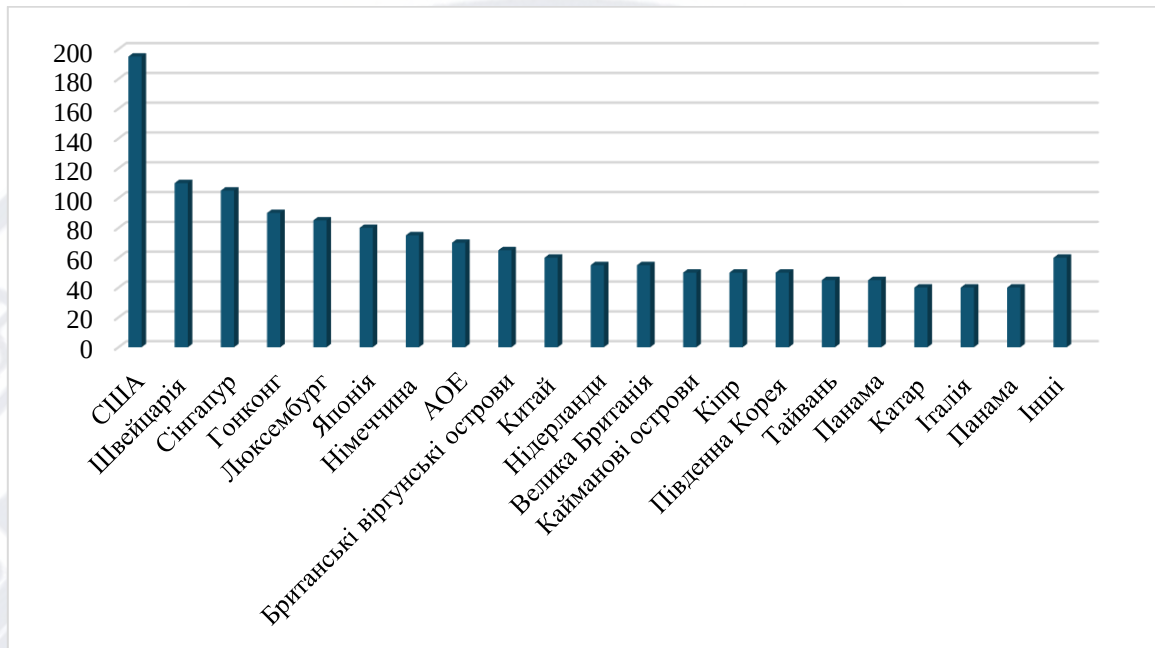

Рисунок 2.1 – Найбільші у світі «податкові гавані», 2023 рік
Джерело: складено автором на основі [13]

Найбагатші громадяни світу зібрали в офшорних податкових гаванях неймовірну суму грошей, ймовірно близько 21 трильйона доларів США. Про це йдеться в новому звіті британського аналітичного центру Tax Justice Network. Якщо поглянути на це в порівнянні, сукупний валовий внутрішній продукт Сполучених Штатів і Японії становить близько 21 трильйона доларів.

Цей гігантський запас грошей належить менш ніж 10 мільйонам людей, і 9,8 трильйона доларів США з них належать лише 100 000 людей, за оцінками Tax Justice Network.

Країни, які втрачають найбільше грошей через офшорні податкові гавані по версії Tax Justice Network представлені на рис. 2.2.

Країни в діаграмі є найбільшими офшорними напрямками, хто ухиляється від сплати податків на національних територіях, вони є основними джерелами надходження грошей на офшорні рахунки, перше місце з яких займає така юрисдикція, як Кайманові острови.

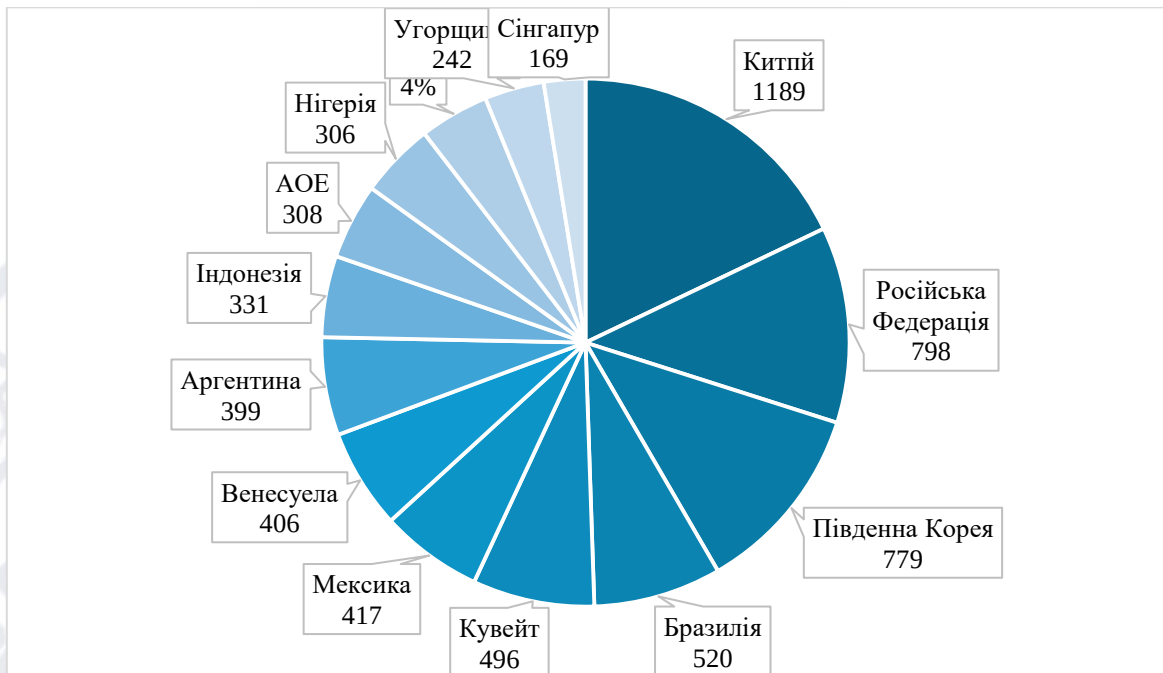

Рисунок 2.2 – Країни, які втрачають найбільше грошей через офшорні податкові гавані по версії Tax Justice Network, 2023 р., млрд дол. США

Джерело: складено автором на основі [16]

Не дивлячись на низку негативних ефектів ведення бізнесу через офшорні зони та офшорні фінансові центри, даний спосіб ведення бізнесу має низку переваг.

Відбувається активізація транскордонних фінансових потоків та прискорення міжнародного обігу фінансових активів, капітали перетікають з більш ризикованих територій, та з більш жорстких політичних режимів в менше ризиковані, та на території з ліберальними економіками.

Відбувається розширення доступу до кредитів та кращої трансформації капіталу, стимул до зниження рівня податкового тиску, що спричиняє поглиблення міжнародних фінансових потоків, та мотивує країни походження втілювати більш сприятливі умови для ведення бізнесу.

Це все сприяє більш динамічному розвитку світової економіки в цілому, конкурентоспроможності компаній на національному та глобальному рівнях за рахунок використання більш гнучких стратегій розвитку та покращених

умов для втілення комерційних проектів.

Отже, з оглядом на дані чинники, діяльність офшорних центрів та офшорних зон в цілому має досить суперечливий вплив на розвиток світової економіки. Детальне вивчення офшорної діяльності дозволяє уникнути фінансових ризиків на різних стадіях ведення бізнесу, покращити ситуацію на внутрішньому ринку країн, слідуючи тенденціям які відбуваються в світі, зокрема в економіках розвинених країн.

Наукові дискусії про роль офшорних зон у міжнародному оподаткуванні надалі залишаються актуальними, і вимагають збалансованого підходу, який би враховував як переваги, так і ризики їхнього використання. Однак, чітко зрозуміло, що офшорні зони в сучасній економіці світу є її невід'ємним елементом.

Створення офшорного центру країнами зазвичай є обдуманною стратегією спеціалізувати економіку на експорті фінансових послуг для отримання доходів, які часто становлять значну частину національного доходу.

Доходи від даного виду експорту, як правило, складаються з:

- виплат за фінансові послуги, надані підприємствам нерезидентам, що реєструються в офшорі, банківські комісії, збори за консультаційні послуги та фінансовий інжиніринг;
- збори за посередницькі послуги, які стосуються кредитів, фінансового лізингу, обміну іноземних валют;
- комісія за управління активами, за проведення операцій із цінними паперами, оплата брокерських послуг, андерайтинг та інші;
- реєстраційних та оновлюючих плат за отримання або продовження ліцензій юридичних осіб.

Одним із способів визначення, чи є юрисдикція офшором, є визначення співвідношення між іноземними активами та ВВП, даний показник називають коефіцієнтом інтенсивності офшору.

Звертаючи увагу на питання офшорних механізмів в європейському

оподаткуванні, варто підкреслити, що в класичному розумінні на території Європи майже не існує чистих офшорів, тому практикуються складні схеми, коли офшорна компанія отримує реєстрацію в потрібній юрисдикції з метою отримання податкової оптимізації, іншими словами, знаходить незаборонені законодавством лазівки в нормах, поставлених структурою податкового контролю.

Однією з найбільш відомих схем ухилення від оподаткування використовується за рахунок Ірландії, країна є привабливою юрисдикцією для компаній, які бажають мати реєстрацію на території ЄС із помірним режимом оподаткування, податкова ставка на доходи складає 12,5%, є однією з найнижчих в ЄС.

Згідно з ірландським законодавством і договорами щодо уникнення подвійного оподаткування, компанії інших країн - платники податків інших країн, в Ірландії податки не платять зовсім. Тобто, застосовується уже відомий підхід подвійного режиму оподаткування для компаній, в залежності від резидентства.

Важливим є ще те, що на відміну від багатьох інших юрисдикцій офшорні компанії з Ірландії мають право вести діяльність на території цієї країни також, одночасно зберігаючи пільги, які звільняють їх від оподаткування на доходи, отримані від діяльності за кордоном, а доходи, джерело яких знаходиться у самій Ірландії, обкладаються податком за пільговою ставкою. За законами країни ірландська компанія, яка веде бізнесову діяльність за кордоном, може бути визнана нерезидентом та звільнена від податків, за умови якщо її акціонери і директори – є нерезидентами Ірландії.

Спершу закордонна компанія передає нематеріальні активи пов'язаній фірмі, зареєстрованій в Ірландії, Ірландія не вважає резидентами компанії, які керовані із за кордону, таким чином її керівництво розміщується в офшорній зоні, де відсутнє повністю оподаткування прибутку, інша компанія створюється в Голландії та суб-ліцензує право на інтелектуальну власність в

ірландській компанії, черговий крок – це передача такої ж ліцензії на інтелектуальну власність третій компанії, зареєстрованій в Ірландії. Голландське законодавство дає змогу передавати технології абсолютно безкоштовно без оподаткування.

Фактично компанії передають нематеріальні активи одна одній, по очищаючи їх від податкового навантаження, так, за останні роки на побідних схемах викрили найбільші технологічні ТНК світу, зокрема такі як Apple Google.

Схематично даний вид ухилення від оподаткування розглянемо на рис.

2.3.

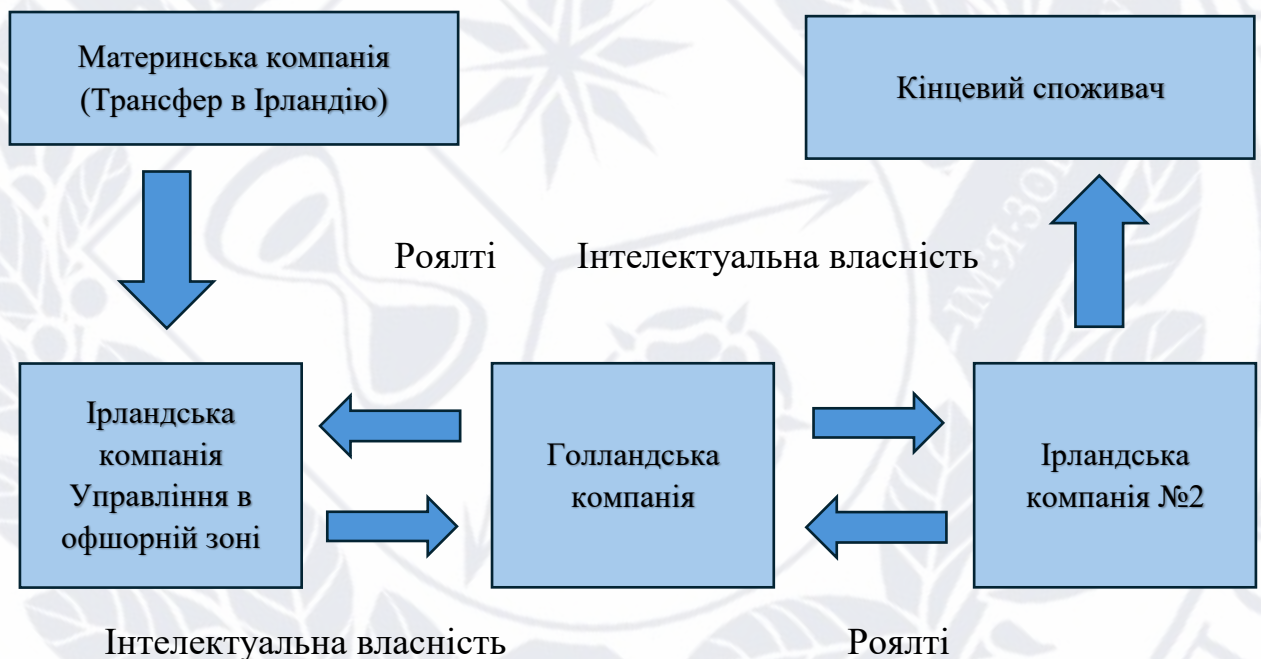

Рисунок 2.3 – Схема оптимізації оподаткування «подвійний ірландський із голландським сандвіч»

Джерело: складено автором на основі [44]

Також яскравим прикладом застосування схеми для зменшення оподаткування може служити угода, яка укладена в 2015 р. компанією Pfizer Inc., яка придбала компанію виробника ботоксу Allergan Plc. заради зменшення ставки оподаткування, це спричинило жорсткі політичні дебати

щодо даного фінансової маневру, сума угоди становила 160 млрд. дол. В результаті такого поглинання було створено найбільшу у світі фармацевтичну компанія, а головний офіс Pfizer перенесено до Ірландії. Також даний випадок стане прикладом найбільшого перенесення головного офісу компанії за для зменшення податкового навантаження.

Щоб уникнути подальших розслідувань, транзакція була виконана так, ніби менша, зареєстрована в Любліні компанія Allergan Plc. купує більшу компанію Pfizer, хоча об'єднана компанія носитиме назву Pfizer Plc. В результаті оптимізації компанія Pfizer знизила оподаткування з 40% до 12,5%, що можна вважати абсолютно успішною угодою з використанням офшорних зон [45].

Отже, кожна країна Європейського союзу має відокремлену податкову систему, на рівні спільного управління врегульовуються питання максимальних і мінімальних ставок оподаткування, податків на руху товарів та послуг між країнами ЄС. Задля боротьби з уникненням від оподаткування та виведенням прибутків в безподаткові зони.

Такі країни, як Ірландія та Нідерланди, створили сприятливі умови для міжнародних компаній, за яких вони можуть законними способами зменшувати податкове навантаження на свою діяльність.

Питання вибору фінансового механізму використання офшору, який би дозволив здійснити податкову оптимізацію у сучасних умовах для компаній є надзвичайно важливим для їх розвитку та отримання прибутків. Звичайно, не можна не звернути увагу на те, що кожна компанія має унікальні ознаки, тому не існує стандартизованих загальних методів для використання офшорів.

Що стосується Ірландії, то після більш ретельного аналізу їх податкової системи були викладені можливі оптимізаційні схеми, що дозволяє законодавче поле даної країни, податкова політика Ірландії сприяє розміщенню у цій країні наукоємних компаній, у чому зацікавлені як уряд країни, так і світові корпорації, процес взаємовигідний.

Метою сучасних тенденцій корпоративних податків у світі є досягнення

справедливого та рівномірного оподаткування бізнесу як у респектабельних країнах, так і у колись «податкових гаванях». Розглянемо ж детальніше де зараз найбільші на найменші корпоративні податки у світі, а також які юрисдикції досі утримують статус «безподаткових» у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Порівняльна таблиця країн з найвищими, найнижчими та нульовими корпоративними податками

Топ-20 країн з найвищими корпоративними податками	Топ-20 країн з найнижчими корпоративними податками	Країни з нульовими корпоративними податками
Коморські острови 50%	Барбадос 5,5%	Ангілья 0%
Пуерто Ріко 37,5%	Туркменістан 8%	Багамські острови 0%
Сурінам 36%	Угорщина 9%	Бахрейн (крім нафтових компаній) 0%
Аргентина 35%	ОАЕ 9%	Беліз (крім нафтових компаній) 0%
Чад 35%	Андорра 10%	Бермудські острови 0%
Колумбія 35%	Боснія і Герцеговина 10%	Британські Віргінські острови 0%
Куба 35%	Болгарія 10%	Кайманові острови 0%
Екваторіальна Гвінея 35%	Республіка Косово 10%	Гернси 0%
Мальта 35%	Киргизстан 10%	Острів Мен 0%
Судан 35%	Парагвай 10%	Джерсі 0%
Сінт-Мартен 34,5%	Катар 10%	Острови Теркс і Кайкос 0%
Американське Самоа 34%	Македонія 10%	Сен-Бартелемі 0%
Бразилія 34%	Тимор-Лешті 10%	Токелау 0%
Венесуела 34%	Китай, спеціальний адміністративний район	Вануату 0%
Камерун 33%	Макао 12%	Острови Уолліс і Футуна 0%
Сент-Кітс і Невіс 33%	Республіка Молдова 12%	
Марокко 35%	Кіпр 12,5%	
Мозамбік 32%	Гібралтар 12,5%	
Намібія 32%	Ірландія 12,5%	
Португалія 31,5%	Ліхтенштейн 12,5%	
	Албанія 15%	

Джерело: складено автором на основі [46]

Підсумовуючи, слід зазначити, що і тут є свої особливості, багато офшорів не дивлячись на відсутність податків впроваджують більш жорстке корпоративне та адміністративне регулювання, таке як наявність реальної економічної присутності, такої як офіс, співробітники, діяльність на місцевому рівні, зберігання бухгалтерської документації та навіть подання певної фінансової звітності, відмова від номінального значення. Все це обов'язкові вимоги міжнародного законодавства та регуляторів, які з роками будуть все

більше поширюються на всі раніше офшорні юрисдикції. Тобто не дивлячись на відсутність податків, компанія може зіткнутися з іншими суттєвими вимогами, щоб мати змогу працювати в юрисдикції. Тому, тут рекомендація детально вивчати законодавчі вимоги кожної країни та враховувати всі ключові аспекти функціонування офшорної території.

2.2 Вплив провідних офшорних зон на світовий фінансовий ринок

В попередніх розділах ми визначили, що у світі функціонує близько сорока країн, які є спеціалізованими офшорними юрисдикціями, крім тих країн, що мають ознаки офшорних зон, однак не позиціонують себе як таких, а близько половини сукупних міжнародних фінансових транзакцій проходить саме через офшорні зони.

Капітали накопичені в офшорних інвестуються або депонуються у будь-якому місці світу, тоді як прибуток або дивіденди до сплати щодо цього капіталу підпорядковуються місцевому оподаткуванню [23].

Характерними рисами для офшорних юрисдикцій є кілька ключових моментів. Це відсутність у відкритому доступі інформації про власників (кінцевих бенефіціарів) компанії, що робить вказані офшорні юрисдикції дуже популярними серед тих, кому необхідно приховувати свої статки чи нелегальні доходи.

Також, офшорні юрисдикції не оподатковують прибуток компаній, які зареєстровано на їх території. Так, офшорні компанії в закритих юрисдикціях мають лише сплачувати фіксовану суму щорічного податку, що робить їх вигідними для бажаючих зменшити рівень оподаткованого прибутку чи взагалі ухилитися від його сплати.

Очевидно, що офшорні зони мають значний вплив на світовий фінансовий ринок з багатьох причин, основні з яких згадаємо нижче [22]:

- Оподаткування: Офшорні зони часто мають низький рівень оподаткування або взагалі не вимагають сплати податків на прибуток. Це

приваблює компанії та багатих особистостей з усього світу, які можуть зменшити свої податкові зобов'язання, поряд з цим є негативний ефект для країн походження компаній, останні отримують зниження податкової бази;

- Конфіденційність: Багато офшорних зон забезпечують високий рівень конфіденційності у справах, пов'язаних з фінансами. Це означає, що клієнти можуть зберігати фінансову інформацію в секреті, що може бути корисним для тих, хто бажає уникнути оподаткування або приховати свої фінансові активи;

- Глобальна фінансова стабільність: Наявність офшорних зон може мати вплив на глобальну фінансову стабільність, оскільки вони можуть використовуватися для уникнення регулювання та надання простору для відмивання грошей та інших незаконних дій. Що в свою чергу може породжувати ризики для глобальної фінансової системи;

- Капіталовкладення та інвестиції: Офшорні зони можуть бути важливими центрами для капіталовкладень та інвестицій, оскільки вони пропонують різноманітні фінансові інструменти та послуги з меншими обмеженнями і регулюваннями, ніж більшість національних фінансових ринків.

Таким чином, провідні офшорні зони відіграють значну роль у формуванні та функціонуванні світового фінансового ринку, їх вплив однозначно є об'єктом дискусій через потенційні проблеми, такі як податкові ухилення та фінансова недобросовісність.

Одним з основних економічних явищ яке є предметом наукової дискусії є так зване розмивання бази оподаткування через офшори та вплив цього явища на економіку в загальному.

Трильйон доларів, сума еквівалентна світовому валовому внутрішньому продукту Данії та Бельгії разом узятих. Він представляє прибуток, який корпорації світу перевели до податкових гаваней лише у 2022 році, згідно зі звітом про глобальні ухилення від податків, опублікованим Європейською податковою обсерваторією. Навіть спроби урядів більш ефективно оподатковувати транснаціональні корпорації в майбутньому навряд чи

кардинально змінять ситуацію [22]. Бачимо, що країни втрачають капітали.

Далі розглянемо дані дослідження обсерваторії, яка була створена в березні 2021 року та спів-фінансована Європейською комісією, розташована в Паризькій школі економіки.

Можемо бачити відображення еволюції глобального офшорного фінансового багатства домогосподарств (вираженого як частка світового ВВП), і неоподатковуваних офшорних фінансових багатств у центральному сценарії. У цьому сценарії 27% офшорних фінансових багатств не оподатковується у 2022 році, становлячи 3,2% світового ВВП.

З рис. 2.3 бачимо, що прогрес очевидний, чим вище рівень обміну банківською інформацією, тим нижче рівень несплати податків офшорними компаніями. Однак зважаючи на даний прогрес, деякі офшори продовжують успішно ухилятися від сплати податків через дві основні проблеми.

По-перше, у них залишається можливість володіти фінансовими активами, про які не повідомляється, незалежно від того, чи це сталося через недотримання вимог офшорними фінансовими установами або обмеженнями в конструкції автоматичного обміну банківської інформації.

Багато офшорних фінансових установ належним чином виконують їхні вимоги, але інші можуть не робити цього через страх втрати клієнтської бази та відсутності реальної загрози з боку іноземних податкових органів.

По-друге, не всі активи охоплені автоматичним обміном банківською інформацією.

Останні дослідження показують, як використовували деякі особи, які раніше приховували фінансові активи в офшорних банках ці лазівки шляхом переміщення холдингів до незастрахованих юрисдикцій, особливо нерухомість та предмети розкоші.

Динаміка автоматичного обміну банківською інформацією представлена на рис. 2.4.

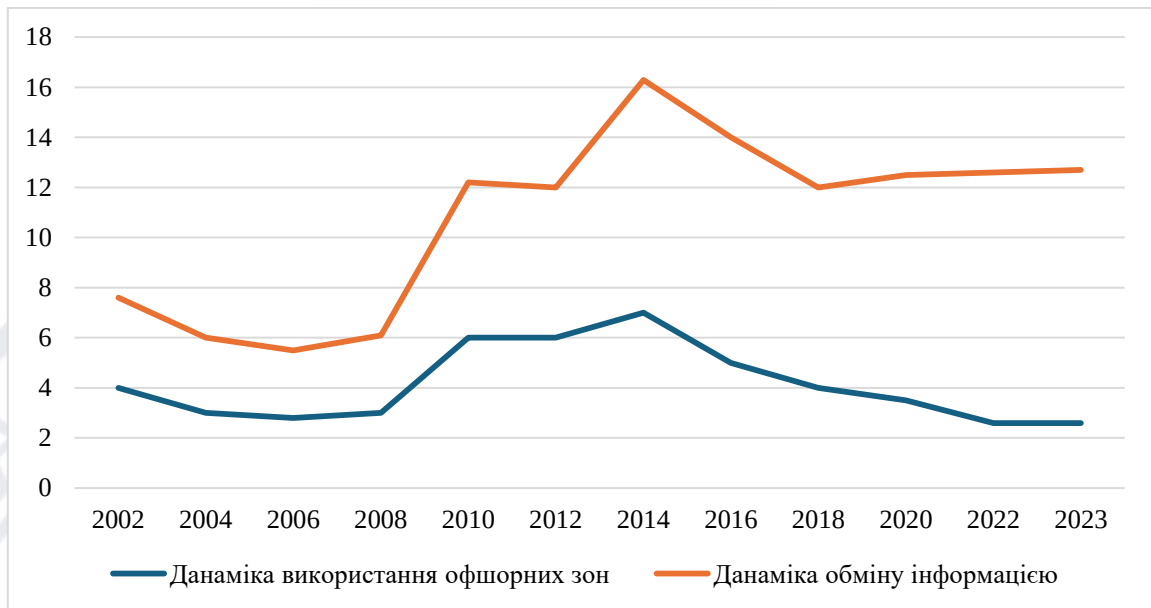

Рисунок 2.4 – Динаміка автоматичного обміну банківською інформацією, 2002-2023 роки, %

Джерело: складено автором на основі [21]

Політики намагалися регулювати визначення бази оподаткування, для усунення неузгодженості у визначенні прибутку в різних країнах, для вдосконалення міжнародного розподілу прибутків – але не було домовленості щодо ставок податків, ключового аспекту податку політики.

Тож у 2021 році понад 140 країн і територій погодилися запровадити перший корпоративний мінімальний податок у розмірі 15% на багатонаціональні прибутки. Це знакова подія: це перша міжнародна угода визначає, наскільки низькими можуть бути певні податки на прибуток.

Бачимо, що переміщення прибутків транснаціональних компаній різко зросло й залишається на високому рівні (рис. 2.5).

Компанії виводять капітали в більш закриті юрисдикції, що наведено в наступній інфографіці.

Однак після політичної угоди 2021 року глобальний мінімум був різко послаблений зростанням списку лазівок, глобальний мінімальний податок за нинішнього стану становить лише незначну частину податкових надходжень.

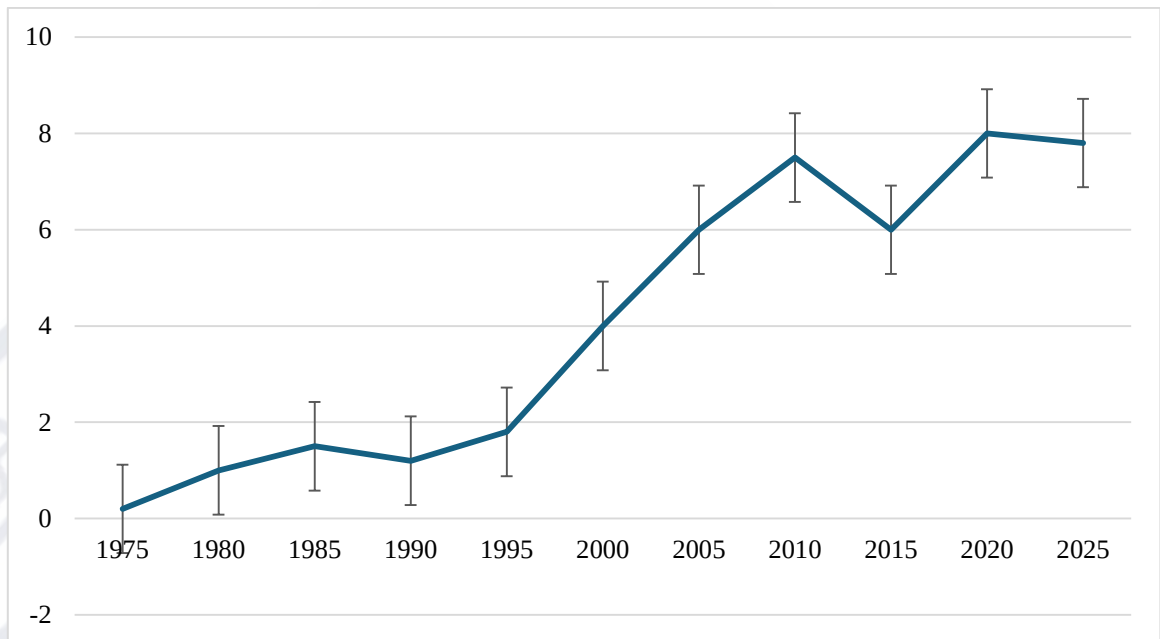

Рисунок 2.5 – Глобальна втрата доходів від корпоративного податку через переміщення прибутку до «податкових гаваней», 1975 р. – прогноз на 2025 р., %

Джерело: складено автором на основі [22]

На основі принципів, викладених у 2021 році очікується менше 5% глобальних корпоративних доходів від податку на прибуток, на відміну від 9% при 15-відсотковій ставці без лазівок.

Компанії можуть зберігати ефективні податкові ставки нижче 15%, релокуючи свою основну діяльність у країнах з нижчим рівнем податків, це створює стимули для транснаціональних компаній переносити виробництво до країн із низьким рівнем оподаткування – і, у свою чергу, стимули для податкових гаваней продовжувати надавати ставки нижче 15%.

Первинне дослідження в партнерстві з податковими адміністраціями показує, що глобальні мільярдери мають дуже низькі особисті ефективні податкові ставки від 0% до 0,5% від їхнього багатства. Фізичні податки включають усі податки на доходи фізичних осіб і податки на майно, якщо вони існують.

Очікування доходу від введення глобального мінімального податку представлене на рис. 2.5.

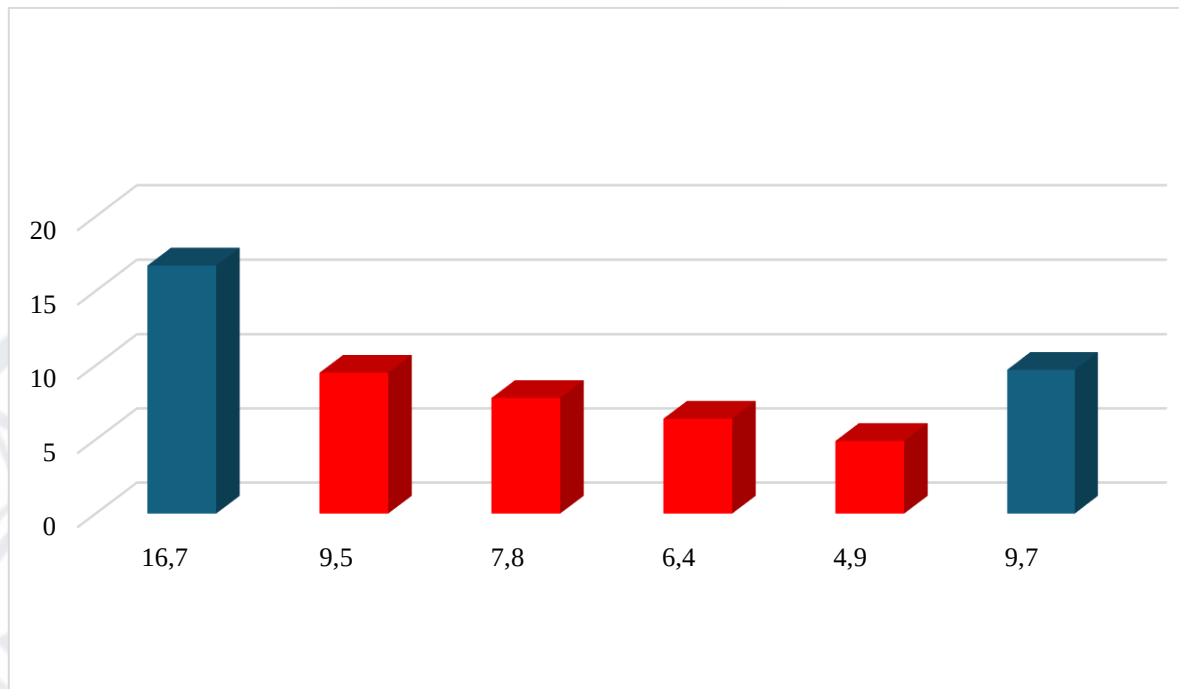

Рисунок 2.5 – Очікування доходу від введення глобального мінімального податку, % від корпоративного податку

Джерело: складено автором на основі [23]

У такій країні, як Сполучені Штати Америки ефективна ставка особистого податку мільярдерів наближається до 0,5%, тоді як у такій країні, як Франція, вона є такою ближче до 0%. Якщо виразити як частку доходу та врахувати всі податки, сплачені на всіх рівнях, окрім особистих податків (включаючи корпоративні податки, податки на споживання, податки на фонд заробітної плати тощо), ефективні податкові ставки мільярдерів виявляються значно нижчими, ніж у всіх інших групах населення.

Отже, на підставі приведених даних можна зробити кілька висновків щодо впливу провідних офшорних зон на світовий фінансовий ринок. Офшорні зони сприяють притоку капіталу та стимулюють інвестиції, що може сприяти розвитку фінансового ринку та економіки загалом, поряд з цим використання офшорних зон може створювати ризики для фінансової стабільності через потенційне відмивання грошей, уникнення оподаткування та інші фінансові злочини.

Середні податкові ставки за групами: США, Франція, Нідерланди

представлені на рис. 2.6.

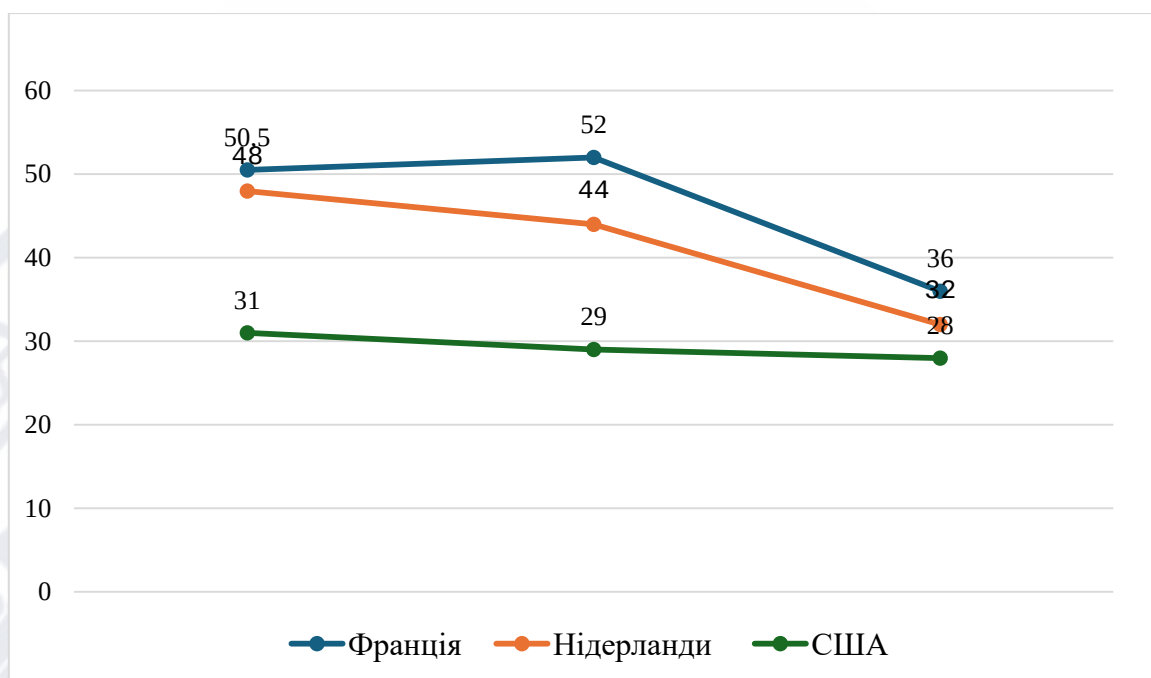

Рисунок 2.6 – Середні податкові ставки за групами: США, Франція, Нідерланди, 2023 р., %

Джерело: складено автором на основі [21]

Використання офшорних зон може призводити до зростання нерівності у оподаткуванні та втрати податкових надходжень для держав, що може впливати на їх бюджет та соціальні програми.

Також, компанії та фінансові інституції мають враховувати соціальну відповідальність та етичність у своїй діяльності, уникаючи використання офшорних зон для недобросовісних цілей.

Підсумовуючи можна сказати, що вплив провідних офшорних зон на світовий фінансовий ринок є різноплановим, і ефективне управління ним потребує балансу між стимулюванням інвестицій та економічного розвитку з одного боку та забезпеченням фінансової стабільності та справедливості з іншого.

2.3 Механізми міжнародної протидії офшоризації

Міжнародна протидія офшоризації – це сукупність заходів, спрямованих на обмеження використання офшорних юрисдикцій для ухилення від оподаткування, відмивання грошей та інших неправомірних дій, а також для забезпечення прозорості та ефективності міжнародного фінансового ринку. Ця проблема важлива для багатьох країн через втрати в доходах, які вони можуть зазнати через податкові ухилення та інші негативні наслідки офшорних практик [26].

Серед ключових заходів, які вживаються для боротьби з офшоризацією, можна виділити:

- удосконалення законодавства: Країни приймають закони, спрямовані на зменшення можливостей для офшорної операційної діяльності та введення відповідальності для осіб та компаній, які користуються офшорами для ухилення від оподаткування;
- міжнародне співробітництво: Країни співпрацюють між собою для обміну інформацією про фінансові операції та власності, що допомагає у виявленні та припиненні офшорної діяльності;
- впровадження стандартів прозорості: Організації, такі як ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку), розробляють та пропагують стандарти обміну інформацією та прозорості в фінансовій сфері;
- економічні заохочення: Країни можуть надавати економічні заохочення та податкові переваги для компаній, які діють легально та не використовують офшорні схеми. Це може зменшити мотивацію для офшоризації та сприяти розвитку внутрішньої економіки;
- запобігання корупції: Боротьба з корупцією в урядових та фінансових структурах допомагає запобігти використанню офшорів для відмивання грошей, втрати державних коштів та інших злочинних діянь;
- освіта та свідомість: Підвищення рівня освіти та свідомості про проблеми офшоризації серед громадян, бізнесу та урядових структур сприяє зменшенню популярності офшорних схем та підвищує підтримку для

міжнародної протидії офшоризації;

- розвиток міжнародного права: Посилення міжнародних договорів та правил, спрямованих на регулювання фінансових ринків та обмін інформацією між країнами, може зробити офшоризацію менш привабливою та більш ризикованою для тих, хто шукає можливості уникнути оподаткування та фінансового контролю;

- розвиток технологій: Використання сучасних технологій, таких як блокчейн та штучний інтелект, може сприяти автоматизації фінансового моніторингу та виявленню підозрілих операцій, що полегшить боротьбу з офшоризацією;

- Співпраця з приватним сектором: Уряди можуть співпрацювати з приватним сектором, включаючи банки, фінансові установи та корпорації, для виявлення та уникнення офшорних схем;

- Міжнародні санкції: Введення міжнародних санкцій проти країн та юридичних осіб, що сприяють офшоризації та фінансовій злочинності, може відлякувати від таких практик та створити стимул для дотримання міжнародних норм;

- Сприяння розвитку альтернативних механізмів: Розвиток альтернативних фінансових механізмів, які не базуються на офшорних структурах, таких як інвестиційні фонди з високим рівнем прозорості та контролю, може зменшити залежність від офшорних центрів [29].

Загальною метою всіх цих заходів на думку законодавців є створення справедливого та прозорого міжнародного фінансового середовища, яке сприяє розвитку економіки, забезпечує соціальну справедливість та підтримує державний бюджет країн.

Офшори є цілком законними з точки зору міжнародного права, попри те, що вони забезпечують суб'єктам приватного життя велику кількість конфіденційності та вигідні умови для ведення бізнесу. Однак влада стурбована тим, що офшорні зони використовуються для ухилення від сплати податків. Таким чином, на ці країни посилюється тиск, щоб вони повідомляли

про іноземні холдинги світовим податковим органам.

Наприклад, швейцарці відомі своїми суворими законами про конфіденційність. У якийсь момент швейцарські банки навіть не мали імен, прикріплених до банківських рахунків, що було вигідно та зручно для їхніх клієнтів, однак знедавна Швейцарія погодилася передавати іноземним урядам інформацію про власників їхніх рахунків, фактично припинивши ухилення від сплати податків.

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у 2019 році 100 країн автоматично надали інформацію про офшорні рахунки податковим органам. Це призвело до розкриття 84 мільйонів рахунків на суму понад 10 трильйонів євро [24].

Багато дослідників вважає, що даного процесу не уникнути з розвитком технологій, світ стає все більш відкритим, і тримати високий рівень конфіденційності все складніше.

Бачимо, що в основу структури регулювання офшоризації економіки стає роль технологій, далі вже необхідність міжнародної співпраці, юридичні та етичні фактори, робота з банками та фінансовими установами та безпосереднє виявлення податкового офшорних зловживань.

Так, саме завдяки високому рівню технологічного розвитку, у квітні 2016 року стався один з найбільших за всю історію витік інформації про осіб, які використовують можливості офшорного сектору економіки. За сприяння Міжнародного консорціуму журналістських розслідувань доступними стали 2,6 терабайти інформації за період близько сорока останніх років про діяльність більш ніж 210 000 компаній в 21-й офшорній юрисдикції. Джерелом цієї інформації стали внутрішні документи однієї з провідних компаній з надання послуг для клієнтів в офшорних юрисдикціях – Мосак Фонсека (Mossack Fonseca) – які були отримані німецькою газетою *Süddeutsche Zeitung*.

У центрі офшорного скандалу опинились не лише підприємці та компанії, але і 140 чинних та колишніх політиків з понад 50-ти держав світу, серед яких президенти, міністри та численні посадові особи країн, в тому числі

і України, в офшорних документах згадано про щонайменше двадцятьох українців.

З економічної точки зору важливою проблемою міжнародного оподаткування є те, що поняття джерело доходу позбавлене економічного змісту, воно є просто податковою вимогою, заснованою не на персональних характеристиках отримувача доходу, а на певних видах діяльності чи операціях, які мають відношення до конкретної юрисдикції. Дана невизначеність не може не утворювати можливостей для її маніпулятивного використання в контексті оподаткування.

Міжнародне правове регулювання офшорних механізмів проводиться міжурядовими організаціями, які здійснюють свою діяльність як представники економічно розвинутих країн, що економічно втрачають від діяльності офшорних компаній.

Відтак, ЄС, ООН та ОЕСР запроваджують заходи гармонізації податків із метою зменшення відтоку капіталів. Провідну роль в удосконаленні діяльності офшорних юрисдикцій здійснює Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). Що стосується методів боротьби з недобросовісною податковою конкуренцією, сама ОЕСР не має жодних повноважень на накладення санкцій чи вжиття інших заходів. Дана організація пропонує лише свої рекомендації для держав-учасників.

На сьогодні провідною міжнародною організацією, яка бореться з відмиванням коштів є група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів – ФАТФ (Financial Action Task Force) – впливовий міжурядовий орган, заснований у 1989 р. на саміті G-7 у Парижі [31].

Також, слід написати про концепцію CFC (controlled foreign company) – контроль над іноземними компаніями), спрямовану на запобігання ухилянню від сплати податків за допомогою офшорних компаній. Суть полягає в тому, що прибуток зарубіжної компанії, яка контролюється резидентами цієї держави, для цілей оподаткування зараховується в прибуток резидента.

Тому пряме використання офшорних компаній для акумулювання

зарубіжних прибутків не дає власникам цих компаній законної можливості позбутися оподаткування за місцем основної діяльності.

Важливою організацією, яка впливає на міжнародно-правове регулювання офшорних механізмів є Рада з фінансової стабільності (Financial Stability Board) – створена країнами Великої індустріальної двадцятки на Лондонському саміті в квітні 2009 році. Основною метою якої є виявлення недоліків в галузі світової фінансової стабільності, розробка, а також вживання наглядової та регулюючої політики у даній сфері [24].

Окремо, на території ЄС функціонує спеціальна комісія яка створена з метою виявлення і розробки заходів анти офшорного регулювання і розробки пропозицій щодо гармонізації податків на капітал, що виводилися за кордон.

Наразі ЄС розробляє та запроваджує нове законодавство, спрямоване на гармонізацію податкової системи, вводить податок на репатріацію доходів.

В цілому всі вище перелічені заходи та організації спрямовані на розробку та вдосконалення міжнародно-правового регулювання офшорних механізмів та зменшення негативних впливів офшорних зон на світову економіку.

Отже, на підставі обговорених аспектів міжнародної протидії надмірній офшоризації можна зробити кілька висновків: напрямок боротьби з офшоризацією потребує активної співпраці між країнами, міжнародними організаціями та приватним сектором.

Заходи які спрямовуються на протидію надмірній офшоризації вимагають комплексного підходу, який включає законодавчі, технологічні, економічні та соціальні фактори.

Спільними зусиллями країн, міжнародних організацій та бізнесу можна досягти значних успіхів у вдосконаленні функціонування офшорних юрисдикцій та забезпечити справедливий світовий фінансовий порядок.

Види та механізми міжнародної протидії офшоризації розглянемо в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні механізми міжнародної протидії офшоризації на рівні країн

Стандарти прозорості та обміну інформацією	- Стандарт автоматичного обміну інформацією (АОІ): передбачає регулярний автоматичний обмін фінансовою інформацією між країнами про фінансові рахунки нерезидентів; - Стандарт загального звітування про кінцевих бенефіціарних власників (КБВ): вимагає від компаній ідентифікувати та зберігати інформацію про своїх кінцевих бенефіціарних власників; - Стандарт контрольованих іноземних компаній (КІК): зобов'язує податкових резидентів декларувати свої іноземні компанії та доходи, отримані від них
Міжнародні угоди та конвенції	- Угоди про уникнення подвійного оподаткування (УДП): містять положення, спрямовані на запобігання зловживань податковими системами; - Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності: передбачає міжнародне співробітництво у боротьбі з відмиванням грошей, корупцією та іншими видами організованої злочинності, які часто пов'язані з офшоризацією
Санкції та чорні списки	- Чорні списки офшорних юрисдикцій: публікація переліків країн, які не відповідають міжнародним стандартам прозорості та співробітництва; - Фінансові санкції: запровадження обмежень на фінансові операції з юрисдикціями, які підтримують офшорну діяльність
Посилення національного законодавства	- Впровадження нових норм та вимог: країни вдосконалюють своє національне законодавство для боротьби з офшоризацією, включаючи посилення відповідальності за ухилення від сплати податків і відмивання коштів; - Співпраця з міжнародними організаціями: країни активно співпрацюють з такими організаціями, як ОЕСР, FATF та МВФ, для впровадження міжнародних стандартів

Джерело: складено автором на основі [22]

Таким чином, завдяки впровадженню даних механізмів та посиленню міжнародного співробітництва, офшоризація з часом стає менш привабливою

для бізнесу, а держави отримують більше інструментів для боротьби з ухиленням від сплати податків та відмиванням коштів.

Важливо зазначити: ефективність боротьби з офшоризацією залежить від багатьох факторів, включаючи політичну волю держав, рівень розвитку їхніх фінансових систем та рівня міжнародного співробітництва.

Отже, рух нелегальних тіньових капіталів, отриманих внаслідок зловживань та ухилення від сплати податків, до офшорних зон становить суттєву загрозу для соціально-економічного розвитку країни через свою транснаціональність та масштаби такої діяльності, що потребує врахування світових тенденцій та міжнародного досвіду протидії йому.

Переважає більшість запропонованих заходів протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних внаслідок ухилення від сплати податків через офшорні зони, лежить у площині нормативно-правового забезпечення та регулювання.

Тому ефективність їх застосування та одержання практичного результату залежить від діючого законодавства.

З огляду на це, розробка дієвого механізму протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних внаслідок ухилення від сплати податків через офшорні зони, пропонується до розгляду на рис. 2.7, так як це є вкрай важливою складовою даного процесу.

Результати дослідження проблеми легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, в умовах деофшоризації економіки України дають підстави для висновку, що офшорні зони є ефективним механізмом відмивання доходів, одержаних неправомірними шляхами, оскільки сприяють приховуванню реальних обсягів фінансово-господарської діяльності, надають преференції митного та фіскального характеру.

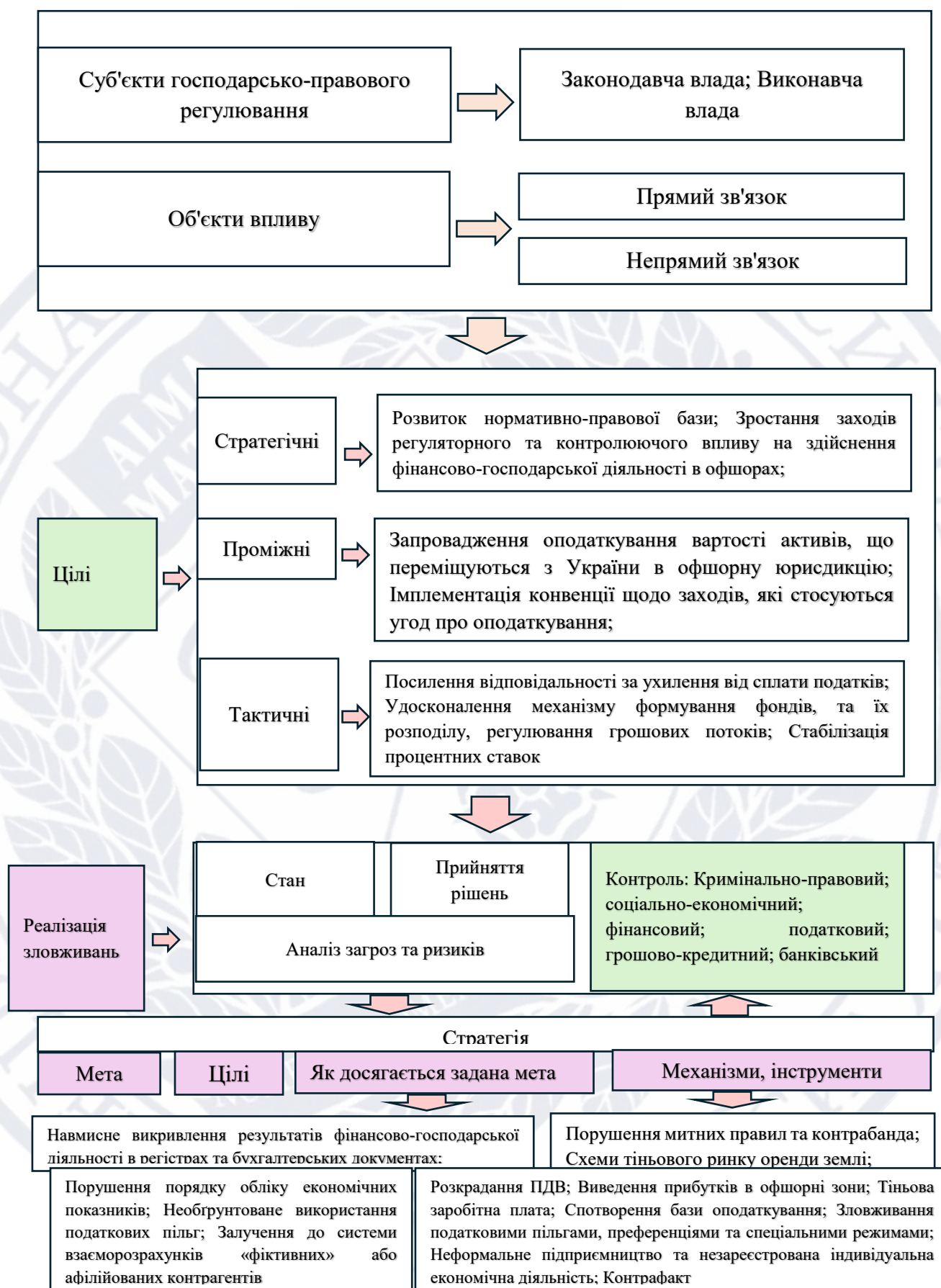

Рисунок 2.7 – Механізм протидії відмиванню доходів, одержаних внаслідок ухилення від оподаткування через офшорні зони

Джерело: складено автором на основі [47]

Враховуючи неефективність та неузгодженість податкового та антилегалізаційного законодавства, існує необхідність удосконалення економіко-правового механізму протидії легалізації доходів, одержаних в обхід законних способів через офшорні зони, з урахуванням стратегічних і тактичних пріоритетів деофшоризації та детінізації економіки України.

Висновки до розділу 2

На основі аналізу особливостей функціонування офшорних зон у світовій економіці можна зробити наступні висновки:

Основною привабливістю офшорних зон для бізнесу є низькі податкові ставки, спрощена процедура реєстрації та менш сувора регулятивна політика.

Багато офшорних юрисдикцій гарантують високий рівень конфіденційності та приватності, що привертає інвесторів, які бажають уникнути публічної розголошеності своїх фінансових операцій. Офшорні зони укладають подвійні податкові угоди з іншими країнами, що дозволяє уникнути подвійного оподаткування для компаній та фізичних осіб.

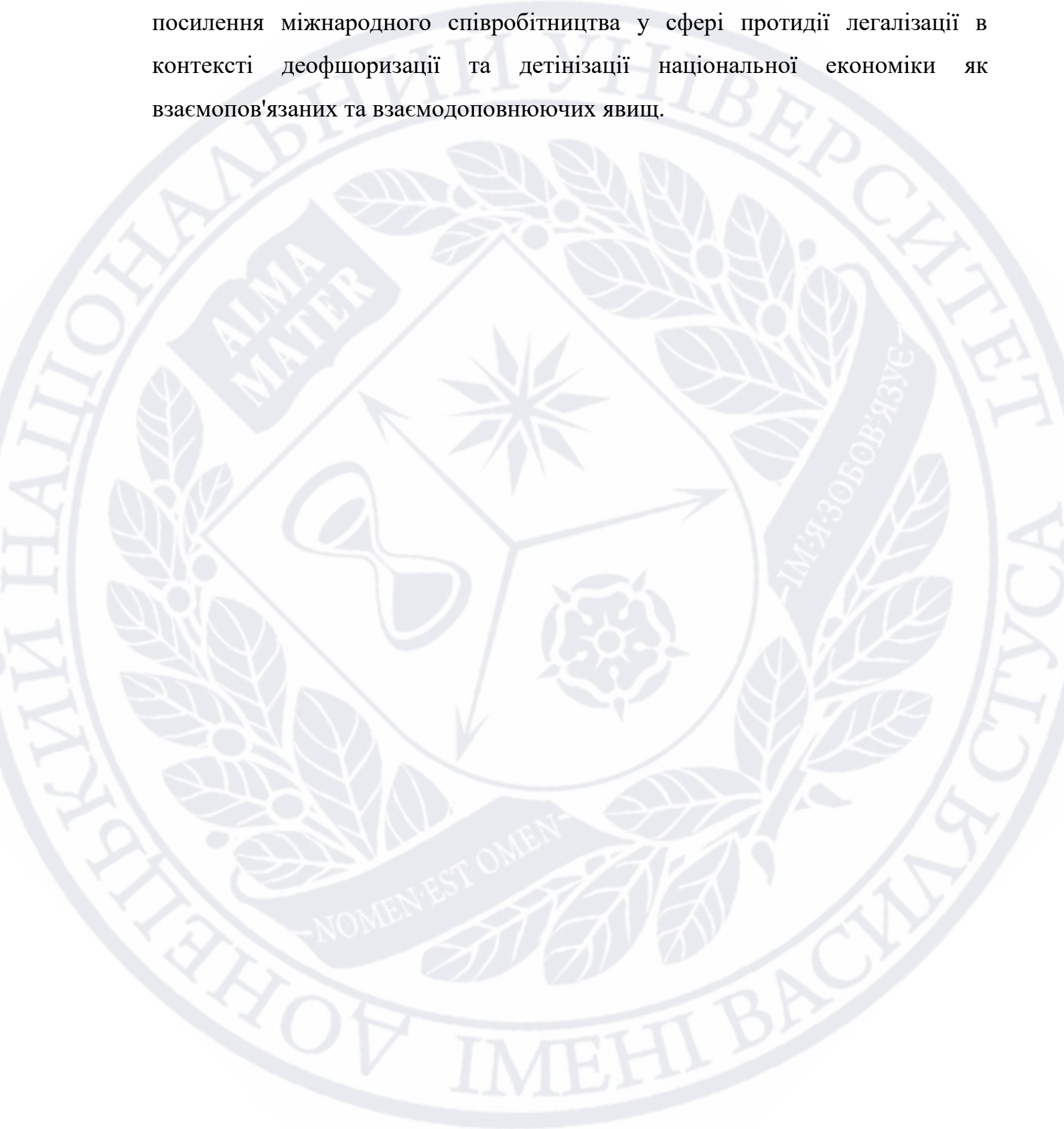
В цілому, офшорні зони мають як позитивні так і негативні аспекти, і їх функціонування має суттєвий вплив на світову економіку. Важливо збалансувати потенційні можливості та ризики, а також розробити ефективні міжнародні механізми для регулювання їхньої діяльності на користь світової економіки.

Однак поряд з цим, офшорні зони можуть стати місцем для відмивання грошей, фінансового шахрайства та інших дій, що загрожують фінансовій стабільності та легальності в світовій економіці.

Ефективна боротьба зі зловживаннями в офшорних зонах вимагає міжнародної координації та співпраці між країнами, організаціями та іншими сторонами з метою впровадження правил функціонування та стандартів.

Крім того, важливого значення в системі протидії відмиванню доходів, одержаних від ухилення від сплати податків через офшорні зони, набуває

довгостроковий комплексний підхід та програма, яка передбачає уніфікацію законодавчого забезпечення, оптимізацію податкового навантаження та посилення міжнародного співробітництва у сфері протидії легалізації в контексті деофшоризації та детінізації національної економіки як взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих явищ.

РОЗДІЛ 3

ВПЛИВ ОФШОРНИХ ЗОН НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

3.1 Масштаби та особливості офшоризації української економіки

Офшоризація української економіки відіграє значну роль у її функціонуванні, хоча цей феномен також має свої негативні наслідки, в загальному використання офшорів являє собою суперечливий процес, адже з однієї сторони, співпраця з офшорними зонами дає підприємствам змогу оптимізувати рівень оподаткування, а з іншої – являє собою причину неконтрольованого відтоку капіталу з країни, що згубно впливає на економіку в цілому.

Наша країна потерпає від значних масштабів переведення прибутків вітчизняних компаній за кордон, неповерненням валютної виручки від експортерів та маніпулювання експортними цінами, закупівлі продукції у виробників за готівку без належного відображення операцій у бухгалтерській та податковій звітності, схем експортних операції суб'єктів господарювання, також колосальних зловживань з поверненням податку на додану вартість [25].

Таким чином Україна на протязі десятиліть переживає хронічний відтік капіталу в офшорні юрисдикції.

Окремим ефектом виступає те, що практика широкого використання можливостей офшорних юрисдикцій змушує уряд перекладати тягар державних витрат на плечі тих платників податків, які не мають змоги використовувати подібні можливості. Все це не сприяє формуванню прозорого та справедливого механізму оподаткування в Україні, порушує конституційні принципи справедливості та рівності.

Точно визначити втрати у податкових надходженнях в Україні від явища розмивання бази оподаткування та переміщення прибутків в безподаткові юрисдикції доволі складно. Такі втрати складно піддаються обрахунку не лише в Україні, але і в інших державах світу. За орієнтовними підрахунками експертів міжнародного валютного фонду щорічних втрат у вигляді

податкових надходжень від такого явища як розмивання бази оподаткування та переміщення прибутків для держав, які розвиваються, в тому числі і України, дорівнюють близько 200 млрд доларів США.

Нажаль, бізнес в Україні не відчуває підтримку з боку держави, в кризових умовах податкове навантаження лише зростає, що призводить до продажу майже всіх портфельних інвестицій в Україні, майже 90% капіталу було виведено до Кіпру.

Привабливість даної офшорної зони пояснюється тим, що між Україною та Кіпром вже багато років існує договір про уникнення подвійного оподаткування, до того ж відіграє роль географічну близькість Кіпру. Юридично даний острів не є офшором, однак влада створила вигідну систему оподаткування та міцну правову юрисдикцію, що дозволяє залучати масштабні капітали інших держав [26].

За даними МВФ, щонайменше 96% прямих приватних інвестицій з України мігрують в офшори, найбільша частина яких зосереджується саме на Кіпрі, це майже вдвічі більше, ніж у США чи Туреччині.

Серед основних причин широкого використання українськими компаніями офшорних програм є, з одного боку, їхня стратегічна орієнтація на забезпечення максимальної конфіденційності активів і максимального захисту прав власності, а з іншого – глибокі інституційні недоліки та структурні проблеми економіки України, останнє включає повну недовіру українських компаній і фізичних осіб до судової системи України, відсутність реальних реформ податкової та економічної системи, надзвичайно обмежені можливості для компаній фінансувати корпоративні інвестиції за допомогою банківських позик, а також відсутність справедливого правового захисту українських компаній.

Частку прямих приватних інвестицій, виведених в офшорні юрисдикції представлено на рис. 3.1.

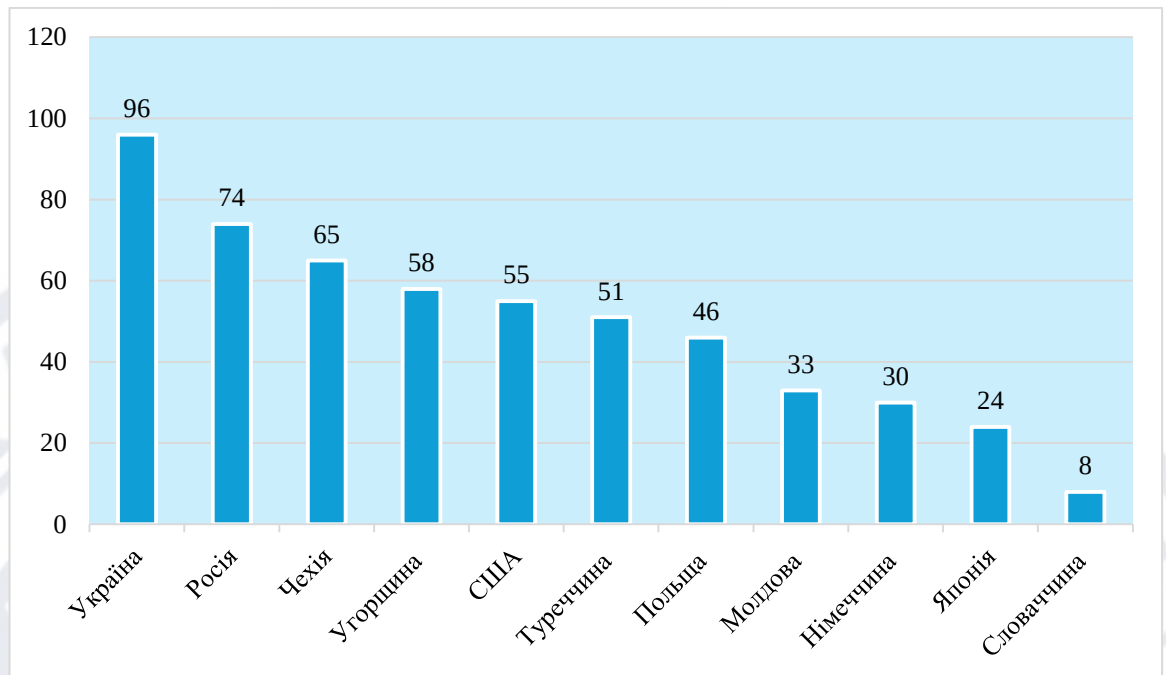

Рисунок 3.1 – Частка прямих приватних інвестицій, виведених в офшорні юрисдикції, за даними МВФ, 2023 рік, %

Джерело: складено автором на основі [23]

Однак, варто відзначити, що за роки незалежності Україна долучилася до основних міжнародних інституцій, таких як ОЕСР, МВФ, Світовий банк, ФАТФ, Міжнародна податкова асоціація (IFA), Міжнародне бюро податкової документації (IBFD) та регіональних організацій, передусім у межах ЄС, дотичних до глобальної політики деофшоризації, імплементувала частину ініціатив і рекомендацій у цьому напрямі наприклад Конвенція MLI, План BEPS, договір 45 FATCA, правила CFC щодо діяльності контрольованих іноземних підприємств, уклала 77 угод з іншими країнами про уникнення подвійного оподаткування доходів та майна, а також розпочала модернізацію системи обміну податковою та банківською інформацією з використанням єдиних стандартів [32].

Тобто, можемо сказати, що система інституційного забезпечення державної антиофшорної політики України поступово стає інтегрованою у глобальну інституційну систему, систему Європейського Союзу та поступово переймає кращу регуляторну практику. Разом з цим, залишається чимало

важливих глобальних та європейських інституцій, котрі поки що не співпрацюють з нашою державою або недостатньо враховують її інтереси у боротьбі з відмиванням капіталу та ухиленням від сплати податків.

Наразі можемо сказати, що існує і ряд інших способів уникнення оподаткування, які поширено застосовуються в Україні. Деякі з них приведемо в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Методи ухилення від оподаткування в Україні, 2023 р., млрд грн.

Методи	Обсяги	Втрати
Зарплати в конвертах	115 - 230	40 - 80
Сірий імпорт, контрабанда	120 – 167	42 - 58
Конвертаційні транзитні центри	200 - 308	70 - 107
Контрафакт, нелегальна торгівля	35 - 40	12 - 14
ФОП замість найму	15 - 45	5 - 15

Джерело: складено автором на основі [53]

Так, 353,5-568 млрд грн у 2023 році зросли втрати бюджету від схем, які використовуються для уникнення від оподаткування в Україні. Про це свідчать дані дослідження Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні, дослідження проведено фахівцями Інституту соціально-економічної трансформації, CASE-Україна та Економічної експертної платформи у співпраці із Центром міжнародного приватного підприємництва (CIPE).

Ряд даних факторів чинять загрозливий ефект для економіки, відтік капіталу через офшорні зони, інші методи податкової оптимізації для компаній в сукупності спричиняють суттєве недоотримання надходжень до державного бюджету України.

Отже, на наведених даних можемо зазначити, що Українські компанії можуть використовувати офшорні структури з метою зменшення податкового навантаження, забезпечення конфіденційності, залучення іноземного капіталу, а також для уникнення регуляторних обмежень чи ризиків

політичної нестабільності.

Тоді, як офіційні дані можуть не відображати повні обсяги офшорних активів українських компаній через використання різних стратегій для ухилення від оподаткування. Проте, за оцінками експертів, сотні мільярдів доларів можуть знаходитися в офшорах, що ускладнює контроль, та їх оподаткування.

Секторами, що найчастіше використовують офшоризацію, зазвичай є великі експортери, компанії у сфері інформаційних технологій, агробізнес, а також фінансові установи [28].

Уряд України прийняв ряд заходів для боротьби з офшоризацією, зокрема, удосконалення законодавства щодо обмеження використання офшорних структур та впровадження міжнародних стандартів у сфері фінансової звітності [2].

Загалом, офшоризація є складним явищем, яке впливає на різні аспекти української економіки, важливо забезпечити баланс між стимулюванням підприємництва та запобіганням негативним наслідкам, пов'язаним з використанням офшорних структур. Адже, надмірна офшоризація призводить до втрати податкових надходжень у бюджет, недостатньої прозорості в управлінні компаніями, а також сприяє корупції та відмиванню коштів.

3.2 Дослідження впливу офшорних зон на економіку України

Дослідження даного розділу є важливим завданням з огляду на економічний розвиток нашої країни та боротьби з корупцією, а також для створення прозорого фінансового середовища для підприємницької діяльності.

Офшорні зони часто асоціюються з втратами доходів для країн, оскільки компанії можуть уникати оподаткування шляхом реєстрації своїх активів та прибутків у цих зонах.

В нашій країні також існує проблема з надмірним використанням

офшорних зон як інструменту для відмивання грошей, виводу доходів отриманих нелегальним шляхом та уникнення сплати податків.

Дослідження впливу офшорних зон на економіку України охоплює різні аспекти, основні з них виділимо нижче:

- аналіз втрат доходів у зв'язку з уникненням оподаткування та перерахуванням прибутків до офшорних зон;
- вивчення того, як використання офшорних зон впливає на інвестиційний клімат в Україні, та чому це може зменшувати довіру іноземних інвесторів до країни;
- аналіз того, як корупція пов'язана з використанням офшорних зон і які заходи можуть бути впроваджені для її запобігання;
- вивчення ефективності податкової політики у боротьбі з використанням офшорних зон та можливість впровадження податкових реформ;
- розгляд того, як створення сприятливого середовища для внутрішнього бізнесу може зменшити мотивацію компаній використовувати офшори.

Наступним кроком дослідження буде встановлення основних факторів та економічних показників, які можуть впливати на ВВП України. В рамках даного завдання будемо брати двосторонні дані співпраці з Республікою Кіпр, так як дана юрисдикція з ознаками офшорної зони займає перше місце серед інших офшорних зон по співпраці з Україною.

Для цього ми скористаємося методом множинного кореляційно-регресійного аналізу, де зазвичай декілька факторних ознак впливає на ключовий економічний показники який досліджуються.

Застосуємо багатофакторну економетричну модель, щоб проілюструвати залежність. Для побудови багатофакторної регресії визначимо найбільш впливові фактори, тобто, проводимо перелік критеріїв «X», далі досліджуємо статистичну інформацію та проводимо порівняльну оцінку факторів.

Для впливової ознаки «Y» вибрано ВВП України.

Визначимо критерії:

X1 – Прямі іноземні інвестиції з України в Республіку Кіпр;

X2 – Прямі іноземні інвестиції в Україну з Республіки Кіпр;

X3 – Обсяг експорту товарів з України в Республіку Кіпр;

X4 – Обсяг імпорту товарів в Україну з Республіки Кіпр;

Статистичні дані беремо за останні десять років, та приводимо в таблиці.

Таблиця 3.2 – Статистичні дані для побудови багатофакторної регресії,
2013-2023 рр., млн дол. США

Рік	X1 Прямі іноземні інвестиції з України в Республіку Кіпр	X2 Прямі іноземні інвестиції в Україну з Республіки Кіпр	X3 Обсяг експорту товарів та послуг з України в Республіку Кіпр	X4 Обсяг імпорту товарів та послуг в Україну з Республіки Кіпр	Y ВВП України, млн дол. США
2013	5918	19036	565,5	1084	183310
2014	5925	13711	745	562	131805
2015	247	16162	313	305	90615
2016	239	15531	292	272	93270
2017	584	15009	355	252,5	112154
2018	537	14547	358	409	153781
2019	986	17734	399	432	153781
2020	778	16482	440	258	155582
2021	231	20192	433	399	199770
2022	241	15857	377	324	161990
2023	76	13217,5	302	418	178760

Джерело: складено автором на основі [12; 14; 38]

Для визначення залежності між факторними величинами та результативним показником зведемо дані до кореляційної матриці за допомогою формул кореляції в середовищі Microsoft Excel (табл. 3.3).

Частина матриці не заповнюється, так як вона має абсолютно симетричний вигляд відносно головної діагоналі.

Таблиця 3.3 – Матриця парних коефіцієнтів кореляції

	Y	X1	X2	X3	X4
Y	1				
X1	0,076231	1			
X2	0,900134	0,09128	1		
X3	0,817623	0,351123	0,58883	1	
X4	0,14393	0,429146	0,236296	0,448238	1

Джерело: побудовано автором в середовищі Microsoft Excel

Елементи даної матриці характеризують тісноту зв'язку однієї незалежної змінної з іншою.

Так як діагональні елементи характеризують тісноту зв'язку кожної незалежної з цією самою змінною, то вони дорівнюють одиниці.

Згідно умов при знаходженні добутку матриць $X^* \cdot X^*$ за рахунок зміщеності коефіцієнтів парної кореляції числові значення діагональних елементів можуть наближатись до одиниці.

Як можемо бачити з аналізу зв'язок факторів між собою в коефіцієнтному вимірі не перевищує 0.7-0.8, тому мультиколінеарності між ними не виявлено, всі дані можуть бути застосовані в дослідженні.

Наступним кроком проведемо кореляційно-регресійний аналіз, що дасть змогу провести оцінку якості моделі.

Звіт функції «Регресія» представлено на рис. 3.3.

З даного звіту бачимо, що коефіцієнт множинної регресії $R = 0,96051$, це вказує на міцний зв'язок між результативним показником та факторними величинами. Значення коефіцієнту детермінації $R^2 = 0,918$. Вплив на ВВП України від визначених факторів становить – 91,8%.

Залежність є достатньо закономірною, оскільки показники коефіцієнтів множинної регресії та детермінації є достатньо високого рівня.

Коефіцієнти значущості F та показника F -статистики демонструє впевнений рівень достовірності результатів оцінювання.

Помилка апроксимації дорівнює 5,8746%, при умовних значеннях $< 7\%$, що вказує на якість даних моделювання.

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,96051							
R Square	0,92258							
Adjusted R Square	0,87096							
Standard Error	12958,2							
Observations	11							
ANOVA								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>			
Regression	4	12005488981	3001372245	17,8743	0,00175			
Residual	6	1007492401	167915400					
Total	10	13012981383						
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	-101513	40061,88714	-2,5339022	0,04445	-199541	-3485	-199541	-3485
X Variable 1	-63,4	9,021235517	-7,0278302	0,00041	-85,474	-41,326	-85,4739	-41,326
X Variable 2	651,927	99,90963094	6,52517112	0,00062	407,457	896,397	407,457	896,397
X Variable 3	357,9	49,446251	7,2381712	0,00035	236,91	478,891	236,91	478,891
X Variable 4	-5,31	2,54895254	-2,0832178	0,08237	-11,547	0,92704	-11,547	0,92704
RESIDUAL OUTPUT								
<i>Observation</i>	<i>Observed</i>	<i>Residuals</i>	<i>Standard Residuals</i>					
1	178835	4474,970383	0,44582999					2,50229
2	136864	-5059,05708	-0,5040211					3,69641
3	110220	-19604,689	-1,9531656					17,7869
4	88576,3	4693,678938	0,46761937					5,29902
5	103568	8586,377032	0,85543904					8,2906
6	166968	-13186,8398	-1,3137715					7,89783
7	156539	-2758,0595	-0,2747785					1,7619
8	140829	14753,30098	1,46983408					10,4761
9	201709	-1938,623	-0,1931401					0,9611
10	160743	1246,891403	0,12422464					0,7757
11	169968	8792,049639	0,87592968					5,17277
Похибка апроксимації								5,8746

Рисунок 3.3 – Звіт функції «Регресія»

Джерело: побудовано автором самостійно в середовищі Microsoft Excel

Значимість рівняння множинної регресії визначається шляхом статистичного F-критерію Фішера. $P(F < F_{\text{факт.}}) = 0,00175$. При умовних даних $P(F < F_{\text{факт.}}) \leq \alpha$ ($0,00175 < 0,05$), що вказує на адекватність

моделювання, так як фактичний показник менше 0,05.

Таким чином маємо підстави побудувати економіко-математичну модель (формула 3.1):

$$Y = -101513 - 63,4X_1 + 651,9X_2 + 357,9X_3 - 5,31X_4 \quad (3.1)$$

Підсумовуючи можна сказати, що найбільший вплив на ВВП України має X_2, X_3 згідно регресії, так при збільшенні фактору X_3 на одну одиницю, обсяг ВВП України за прогнозом зросте на 651,9, якщо $X_3 = 357,9$ відповідно.

Україна прийняла ряд законодавчих актів для регулювання впливу офшорних зон на свою економіку та боротьби з використанням офшорів для уникнення оподаткування та інших негативних впливів [32].

Основні законодавчі акти спрямовані на забезпечення більшої прозорості та контролю в фінансовій сфері, на боротьбу з корупцією та негативним впливом офшорних зон на економіку України:

1. Закон про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Цей закон містить положення про контроль за фінансовими операціями та заборону використання офшорних зон для легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом;

2. Закон про оподаткування прибутку підприємств. Цей закон встановлює правила оподаткування прибутку підприємств, включаючи заходи щодо запобігання уникненню оподаткування через офшорні зони;

3. Закон про регулювання фінансових послуг та фінансових компаній. Цей закон встановлює вимоги до фінансових установ та компаній щодо дотримання антикорупційних стандартів, включаючи вимоги щодо розкриття інформації про власників корпоративних структур та бенефіціарних власників;

4. Закон про контроль за банківською діяльністю. Цей закон встановлює вимоги до банків щодо контролю за фінансовими транзакціями та запобігання

використанню банків для легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом або відмиванню коштів через офшорні зони;

5. Закон про міжнародні фінансові звіти. Цей закон встановлює вимоги до підприємств щодо звітності та розкриття інформації про фінансові операції, включаючи інформацію про операції з офшорними зонами та бенефіціарних власників.

Також в нашій державі діють ряд інших нормативно-правових актів, які покликані регулювати фінансовий ринок України та можливість використання офшорних юрисдикцій. Поряд з цим діє ціла правова база, яка приймається владою, нижче приведено закони які прийняті за останні роки щодо банків та банківської діяльності [1].

Україна співпрацює з різними міжнародними організаціями у галузі впливу офшорних зон на економіку для забезпечення більшої прозорості та ефективної боротьби з використанням офшорів для уникнення оподаткування та інших негативних практик, основоположними з них є:

- Організація Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСР). Україна є учасником Групи Оподаткування та Фінансових Заходів в ОЕСР, де веде діалог із світовими лідерами щодо розробки міжнародних стандартів у сфері оподаткування, включаючи боротьбу з уникненням податків через офшорні зони;

- Міжнародний Валютний Фонд (МВФ). Україна співпрацює з МВФ у рамках програм фінансової допомоги та консультацій, де одним з умов виступає впровадження реформ в сфері податкової політики, включаючи боротьбу з надмірним використанням офшорних зон;

- Європейський Союз (ЄС). Україна має спеціальну рамкову угоду з ЄС, яка передбачає зближення законодавства України з європейськими стандартами, включаючи антикорупційні та антиофшорингові міри;

- Фінансова діяльність Групи "Велика двадцятка" (G20). Наша держава взяла участь у діяльності Групи "Велика двадцятка", де обговорюються питання реформ в сфері фінансів та оподаткування, включаючи регулювання

в галузі використання офшорів;

- Міжнародна фінансова корпорація (МФК). Україна співпрацює з МФК у реалізації проектів з модернізації фінансової системи та боротьби з корупцією, включаючи боротьбу з неправомірним використанням офшорних зон [34].

Дані міжнародні організації надають Україні технічну та фінансову підтримку у реформуванні податкової системи, оптимізації боротьби з корупцією та покращенні фінансової прозорості, включаючи регулювання впливу офшорних зон на економіку.

Євроінтеграція є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, а подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції, таким чином робота щодо оптимізації впливу офшорних зон на економіку України ведеться в контексті даної угоди.

Основним стратегічним документом для досягнення цих цілей є Угода про асоціацію між Україною, та Європейським Союзом.

Слід зазначити, що останнім часом цілі використання офшорних компаній трохи змінилися. Раніше офшор був необхідний, в основному, для вивозу капіталу, та для оптимізації податкових платежів, наразі він виступає досить ефективним інструментом стабілізації платежів, регулювання ціни експортно-імпортних контрактів, самофінансування, продажу авторських прав, оплати валютних контрактів на території України, передачі устаткування в лізинг, наймання персоналу, постачань сировини та матеріалів, купівлі нерухомості за кордоном тощо.

Майже всі інвестиції в Україну внесені саме через офшорні компанії, для цього використовуються взаємовигідні договори, кредитні лінії, дочірні і спільні підприємства. Внесення іноземних інвестицій також може здійснюватися у вигляді устаткування і технологій, у якості зворотної фінансової допомоги. Тож, офшор наразі є найбільш ефективним механізмом внесення інвестицій в нашу країну [31].

Отже, офшорна юрисдикція є однією з різновидів вільних економічних зон, особливостями яких є створення для підприємців сприятливого фінансового, податкового режиму, високого рівня комерційної таємниці та лояльності державного регулювання, а дослідження особливого статусу офшорних зон та умов їх функціонування слугує вирішенню проблем, пов'язаних із здійсненням зловживань у цих зонах, адже реальність така, що на сьогодні майже половина світових капіталів так чи інакше проходить через офшорні юрисдикції.

3.3 Пошук методів мінімізації негативного впливу офшорних зон

Для мінімізації негативного впливу від використання офшорних зон Українськими компаніями та приватними особами необхідне впровадження комплексного підходу та різноманітних стратегій. Негативний вплив від використання офшорних юрисдикцій полягає у тому, що, встановлюючи нульові або мінімальні податкові ставки, вони створюють так званий податковому демпінг», який залучає ліквідний капітал з інших країн. В свою чергу це підриває податкову базу цих країн, відбувається створення стимулів для ухилення від сплати податків, що змушує уряди переносити податкове навантаження на менш мобільні податкові бази, такі як праця, нерухомість та споживання, як наслідок, структура економічних чинників для неофшорних економік стає не конкурентною.

З процесами глобалізації світової економіки вплив податкових систем окремих країн на інші країни різко зріс, справа в тому, що дані скасування податків або зменшення їх величини в комплексі з високими темпами розвитку технологій призводить до того, що фінансовий капітал отримує безпрецедентну мобільність, здатність легко переміщатися з однієї країни в іншу за сприятливих місцевих умов. У результаті податкові ставки стали одним із найважливіших чинників у конкурентній боротьбі за фінансування між країнами та окремими територіями.

Тенденція виведення капіталів до офшорних зон стала глобальною проблемою для ряду країн світу, держави з яких вивозиться капітал, зазнають великих фінансових втрат та недофінансування національних бюджетів.

Рейтинг офшорів, які використовують компанії з ділових регіонів України відображено на рис. 3.2.

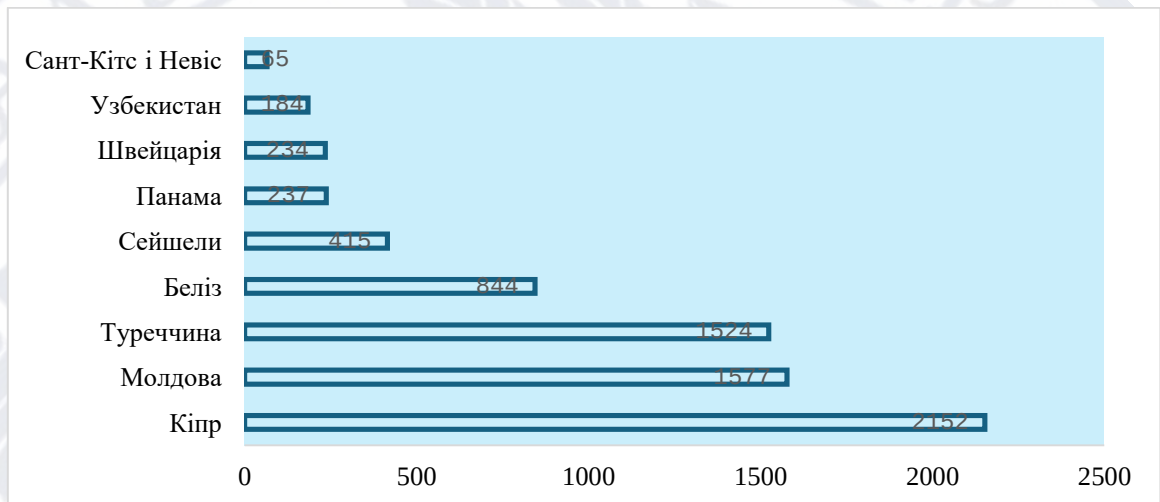

Рисунок 3.2 – Рейтинг офшорів, які використовують компанії з ділових регіонів України, 2023 рік

Джерело: складено автором на основі [3]

Однак при розгляді компаній, засновниками якої є представники офшорів, потрібно звернути увагу на один момент. Не за всіма низько податковими юрисдикціями стоять українські резиденти. Це дійсно можуть бути іноземні бенефіціари. Вони в свою чергу або стоять за якимось класичним острівним офшором, або ж можуть бути громадянами традиційних торгових партнерів України – наприклад, Молдови чи Туреччини, операції з якими увійшли до розряду контрольованих в рамках трансфертного ціноутворення.

Топ-3 види діяльності офшорних компаній з ділових регіонів України включають такі сфери діяльності: неспеціалізовану оптову торгівлю (714 компаній), надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна (571 компанія), будівництво житлових і нежитлових

будівель (265 компаній) [3].

Принцип податкового суверенітету створює основу поняття резидентство, що має ключове значення в офшорному бізнесі, саме на основі принципу резидентства відбувається оподаткування доходів від основної комерційної діяльності компанії, а при розробці податкового планування юридичними та приватними особами проводиться активна податкова політика, спрямована на мінімізацію податкового навантаження.

Основні рекомендації щодо деофшоризації економіки України розглянемо в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Рекомендації щодо деофшоризації економіки України

Удосконалення законодавства	- Ратифікація міжнародних угод: впровадження стандартів Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) щодо автоматичного обміну фінансовою інформацією (CRS); - зміна правил трансфертного ціноутворення: посилення контролю за операціями між пов'язаними компаніями для запобігання виведенню прибутків за кордон; - введення принципу «контрольованих іноземних компаній» (КИК): це дозволяє оподатковувати прибутки українських резидентів, отримані через контрольовані іноземні компанії
Посилення контролю та прозорості	- Запровадження публічних реєстрів власників бізнесу: реєстр бенефіціарів сприятиме виявленню схем ухилення від податків; - обов'язкове звітування для міжнародних корпорацій: введення вимоги щодо публікації звітів у розрізі країн (Country-by-Country Reporting)
Інтеграція з міжнародними ініціативами	- Участь у BEPS-процесі (Base Erosion and Profit Shifting): приєднання до дій ОЕСР для боротьби зі зменшенням податкової бази та переміщенням прибутків; - співпраця з FATF (Financial Action Task Force): впровадження стандартів протидії відмиванню грошей
Реформа податкової системи	- зниження податкового навантаження на бізнес: зменшення ставок податків може знизити стимули для використання офшорів; - створення стимулів для повернення капіталів: амністія капіталу з чіткими умовами або запровадження пільгових податкових умов для репатріації активів
Підвищення довіри до інституцій	Боротьба з корупцією: прозорі державні закупівлі, незалежність судової системи та реформи правоохоронних органів зменшать корупційні ризики. технологій та покращення компетенцій персоналу
Економічні стимули	- Розвиток внутрішнього ринку: створення умов для зростання українського бізнесу, щоб компанії були зацікавлені працювати в Україні; - підтримка інвестицій: полегшення доступу до фінансування бізнесу
Освітні та комунікаційні ініціативи	Підвищення обізнаності: проведення роз'яснювальних кампаній для бізнесу про переваги деофшоризації

Джерело: розроблено автором на основі [17]

Визначальною для успішного вирішення питання подолання негативних наслідків від зловживань у використанні офшорних зон, на мою думку буде всебічна співпраця міжнародних фінансових організацій, урядів країн та бізнесового середовища з врахуванням інтересів всіх сторін.

Світ стає все більш відкритим, технології проникають і розвиваються, так час примітивного ухилення від сплати податків та відмивання незаконних капіталів через офшори залишається в минулому. В наш час можна виділити новий рівень розвитку офшорного бізнесу, на якому передбачено використання переважно законних схем податкової оптимізації. Наприклад, більшість інвестиційних банків світу законно мають у своєму розпорядженні частину свого бізнесу на територіях офшорних юрисдикцій, відкриваючи філії та представництва для мінімізації податків.

Також, функціонують офшорні інвестиційні фонди, для залучають під своє управління капітали приватних та юридичних осіб і досягають високих фінансових показників завдяки низькому податковому навантаженню та гнучкій інвестиційній політиці. Так майже кожна галузь економіки має значну офшорну частку, що дозволяє оптимізувати прибутки не порушуючи жодне законодавство.

Отже, зважаючи на те, що спостерігається тенденція до посилення регулювання офшорного бізнесу та офшорних юрисдикцій. Міжнародні організації досягають успіху щодо обміну податковою інформацією, зниженню банківської таємниці та посилення прозорості офшорних юрисдикцій для боротьби з відмиванням капіталів та фінансування терористичних актів. Спостерігається, що все більше офшорних зон співпрацює з міжнародними організаціями, щоб уникнути попадання під санкції найбільш розвинених країн.

Також слід зазначити, що у підприємців, які обирають офшори, не завжди негативні наміри. Іноді вони реєструють компанію в іншій країні, щоб уникнути незручних умов ведення бізнесу в країні свого походження, також коли країни встановлюють занадто високу податкову ставку для бізнесу, вони

усвідомлюють, що частина компаній піде в офшори і вони втратять ці податки, тому тут можна провести аналогію з головним законом економіки, закон попиту та пропозиції, чим кращі умови для ведення бізнесу в країні, тим більше компаній буде реєструватися на даній території, і навпаки, чим вищі податкові ставки наприклад, тим частіше будуть виникати спроби їх уникнути.

Висновки до розділу 3

На основі вище розглянутого матеріалу та аналітичних даних, можемо зробити висновки щодо впливу офшорних зон на економіку України.

Офшорні зони можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на економіку нашої держави. З одного боку, вони можуть забезпечити доступ до зовнішнього капіталу та технологій, сприяючи розвитку підприємництва та економічному зростанню. З іншого боку, можуть призвести до втрати податкових надходжень, уникнення оподаткування та зменшення прозорості фінансових операцій.

Для збалансування переваг і ризиків необхідне ефективне регулювання співпраці з офшорними зонами. Це може включати в себе введення додаткових звітностей, моніторингу щодо переміщення капіталів та механізмів обміну інформацією між країнами.

На противагу використанню офшорних зон для уникнення оподаткування та інших цілей, Україна може стимулювати внутрішній економічний розвиток шляхом поліпшення бізнес-клімату, сприяння малому та середньому підприємництву та інвестуванню в ключові галузі економіки.

Слід підкреслити, що посилення співробітництва з міжнародними партнерами у сфері взаємодії з офшорними зонами потенційно забезпечить більш оптимальний ефект по зменшенню негативних впливів від використання офшорних зон на економіку України.

З впровадженням змін у міжнародному фінансовому середовищі та стратегій по відношенню до офшорних зон, Україні слід постійно аналізувати

ситуацію та адаптувати свою економічну політику для забезпечення стійкості власної економіки та ефективного використання економічного потенціалу країни.

З огляду на результати дослідження щодо руху капіталу України до інших країн для проведення моделювання впливу офшоризації на економіку України було вибрано Республіку Кіпр, так як дана країна є лідером за обсягами. За результатами моделювання зроблено висновок, що найбільший вплив на ВВП України з обраних факторів мають обсяг експорту товарів та послуг з України в Республіку Кіпр. Коефіцієнт множинної регресії даного фактору $R = 0,96051$, це вказує на міцний зв'язок між результативним показником та факторними величинами. Значення коефіцієнту детермінації $R^2 = 0,918$. Вплив на ВВП України від визначених факторів становить – 91,8%, що підтверджує високий рівень значущості.

ВИСНОВКИ

У даній кваліфікаційній (магістерській) роботі проведено глибоке теоретичне та практичне дослідження впливу офшорних зон на світову економіку. Розглянувши різні аспекти даного питання можна зробити певні висновки:

Офшорні зони мають багату історію, вони зародилися за часів існування Стародавньої Греції, проте у сучасному розумінні почали з'являтися лише з 1960-х років.

Офшорна зона є однією з різновидів існуючих вільних фінансово-економічних територій, характерними рисами яких є створення для компаній та приватних осіб сприятливого валютно-фінансового, фіскального режиму, високого рівня банківської і комерційної таємниці, лояльності державного регулювання та сприятливої податкової системи.

Для фінансових операцій та спрощення ведення бізнесу використовують офшорні банки, трасти, фонди, холдинги, логістичні компанії, торгові компанії та багато інших видів організацій, що охоплюють майже всі галузі світової економіки.

Не дивлячись на схожість усіх офшорних зон існують деякі відмінності, що призвели до певної їх спеціалізації, на даний процес впливають такі чинники як законодавство, податкові системи, методи регулювання та ступінь співпраці з іншими країнами, також визначено, що єдиного підходу до встановлення типів офшорних територій немає.

Встановлено, що основними перевагами використання офшорних зон є низькі або відсутні податки на прибуток, дивіденди, спадщину, та інші види фінансових операцій, це дозволяє значно зменшити витрати компаній та приватних осіб, також офшорні зони часто гарантують високий рівень конфіденційності та захист активів, оскільки законодавство в їх юрисдикціях може забезпечувати анонімність власникам активів та захист від судових ризиків.

Серед негативних сторін є те, що використання офшорних юрисдикцій може викликати певне негативне ставлення від громадськості, клієнтів та партнерів, особливо якщо використання офшорних зон відбувається для уникнення податків або з цілями незаконної діяльності, також деякі офшорні зони можуть бути пов'язані зі значними правовими та фінансовими ризиками, такими як нестабільність політичного середовища, відсутність ефективного законодавства про захист прав власності та корупція.

Виконуючи одне з поставлених завдань, проведено дослідження впливу на ВВП України ключових економічних показників щодо співпраці з офшорними зонами. Для моделювання було обрано Республіку Кіпр, так як вона займає перше місце по використанню українськими компаніями.

Встановлено, що найсуттєвіший вплив мають такі фактори як, експорт та імпорт між країнами, також було розглянуто взаємні прямі інвестиції. Проведено регресивно-прогресивний аналіз, результати деталізовано в роботі.

Стало зрозуміло, що офшорні зони в сучасній економіці світу є її невід'ємним елементом та мають великий вплив на розвиток та функціонування економі. Таким чином можна сказати, що вплив офшорних зон на світову економіку є різноплановим, ефективно управління ним потребує балансу між стимулюванням інвестицій та економічного розвитку з одного боку, і забезпеченням фінансової стабільності та справедливості з іншого.

В процесі роботи виявлено, що в світі діє сукупність заходів, спрямованих на обмеження використання офшорних зон для ухилення від оподаткування, відмивання коштів та інших неправомірних дій, а також для забезпечення прозорості та ефективності міжнародного фінансового ринку. Ефективна боротьба зі зловживаннями в офшорних зонах вимагає міжнародної координації та співпраці між країнами, організаціями та іншими сторонами з метою впровадження правил функціонування та міжнародних стандартів.

По відношенню до нашої країни виявлено, що Україна також потерпає від значних масштабів переведення прибутків вітчизняних компаній за

кордон, також неповерненням валютної виручки від експортерів та маніпулювання експортними цінами, закупівлі продукції без належного відображення операцій у бухгалтерській та податковій звітності, схем експортних операцій суб'єктів господарювання, та колосальних зловживань з поверненням податку на додану вартість. Таким чином, Україна протягом десятиліть переживає хронічний відтік капіталу в офшорні юрисдикції.

В свою чергу Уряд України приймає ряд заходів для боротьби з офшоризацією, зокрема, удосконалюється законодавство щодо обмеження використання офшорних структур та впроваджуються міжнародні стандарти у сфері фінансової звітності та обміну інформацією.

Також досліджено, що майже всі інвестиції в Україну внесені через використання офшорних компаній, тобто капітали попередньо виведені з країни виступають уже як іноземні інвестиції.

Тенденція виведення капіталів до офшорних зон стала глобальною проблемою для цілої низки країн, держави з яких вивозиться капітал, зазнають фінансових втрат та недофінансування національних бюджетів.

Таким чином, використання офшорних зон може мати як позитивний, так і негативний вплив на світову економіку. З одного боку, вони можуть забезпечити доступ до зовнішнього капіталу та технологій для різних країн світу, сприяючи економічному зростанню, з іншого боку, можуть призвести до зниження бюджетних надходжень, уникнення оподаткування та зменшення прозорості фінансових операцій.

Для збалансування переваг і ризиків необхідне ефективне регулювання співпраці з офшорними юрисдикціями, дотримуючись міжнародних норм та створення сприятливого внутрішнього середовища для забезпечення конкретності економіки по відношенню до інших країн.

В рамках дослідження міжнародного досвіду протидії нелегальній офшоризації, удосконалено механізм протидії відмиванню доходів, одержаних внаслідок ухилення від сплати податків через офшорні зони.

Виявлено, що переважна більшість запропонованих заходів протидії

легалізації доходів, одержаних внаслідок ухилення від сплати податків через офшорні зони, лежить у площині економіко-правового забезпечення та регулювання. Таким чином, ефективність їх застосування та одержання практичних результатів залежить від діючого законодавства. А кінцевою складовою над зловживанням з офшорними зонами є: соціально-економічний; фінансовий; податковий; грошово-кредитний; банківський контроль з боку регулюючих органів.

Окремо, важливого значення в системі протидії відмиванню доходів, одержаних через ухилення від сплати податків, набуває довгостроковий комплексний підхід в контексті міжнародного співробітництва в сфері протидії офшоризації та оптимізацію податкового навантаження.

Проведено моделювання основних факторів та економічних показників, які мають вплив на ВВП України. В рамках даного завдання взято двосторонні економічні показники співпраці з Республікою Кіпр, так як дана юрисдикція з ознаками офшорної зони займає перше місце серед інших офшорних зон по співпраці з Україною. Використано метод множинного кореляційно-регресійного аналізу, де декілька факторних ознак впливають на ключовий економічний показники який досліджуються, в нашому випадку ВВП України. Для ілюстрації залежності застосована багатфакторна економетрична модель.

Критерії які застосовано в розрахунках: прямі іноземні інвестиції з України в Республіку Кіпр; прямі іноземні інвестиції в Україну з Республіки Кіпр; обсяг експорту товарів з України в Республіку Кіпр та обсяг імпорту товарів в Україну з Республіки Кіпр. Для визначення залежності між факторними величинами та результативним показником дані звели до кореляційної матриці.

За результатами кореляційно-регресійного аналізу встановлено, що показники коефіцієнтів множинної регресії та детермінації є достатньо високого рівня, коефіцієнт множинної регресії $R = 0,96051$, що вказує на міцний зв'язок, значення коефіцієнту детермінації $R^2 = 0,918$, помилка

апроксимації дорівнює 5,8746%.

Значимість рівняння множинної регресії визначається шляхом статистичного F-критерію Фішера. $P(F < F_{\text{факт.}}) = 0,001748$. При умовних даних $P(F < F_{\text{факт.}}) \leq \alpha (0,0021 < 0,05)$, що вказує на адекватність моделювання, так як фактичний показник менше 0,05.

Отже, найбільший вплив на ВВП України має X_3 (Обсяг експорту товарів з України в Республіку Кіпр) та X_4 (Обсяг імпорту товарів в Україну з Республіки Кіпр) згідно регресії, так при збільшенні фактору X_3 на одну одиницю, обсяг ВВП України за прогнозом зросте на 651,9, якщо $X_3 = 357,9$ відповідно.

В контексті завдання з розробки та рекомендацій методів мінімізації негативного впливу офшорних зон саме на економіку України, визначено такі основні пріоритети: вдосконалення законодавства, посилення контролю та прозорості, інтеграція з міжнародними ініціативами, реформа податкової системи, підвищення довіри до інституцій, економічні стимули для ведення бізнесу, освітні та комунікаційні ініціативи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 07.09.2024).
2. Урядовий портал. <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 11.04.2024).
3. Сервіс для аналізу підприємств YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/data-research/ofshornyuy-slid-dilovykh-rehioniv-ukrayiny/> (дата звернення: 09.09.2024).
4. Головна сторінка розділу «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 09.09.2024).
5. Глобальний звіт про ухилення від сплати податків. 2024. URL: <https://www.taxobservatory.eu/> (дата звернення: 09.04.2024).
6. Сучасні офшорні юрисдикції: можливості і переваги «Економіка та суспільство». URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/789> (дата звернення: 09.09.2024).
7. Індекс фінансової таємниці. URL: <https://fsi.taxjustice.no/fsi/2022/world/index/top> (дата звернення: 09.09.2024).
8. Пешко А.В. Офшорний бізнес як складова світової економіки. *Економіка та підприємництво*. 2016. С. 10–141.
9. Проект ОЕСР/Великої двадцятки щодо скорочення податкової бази та переміщення прибутку. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-consolidated-commentary-to-the-global-anti-base-erosion-model-rules-2023_b849f926-en (дата звернення: 14.09.2024).
10. Відмивання конфіденційності та прозорість бенефіціарного володіння. URL: <https://taxjustice.net/reports/privacy-washing-beneficial-ownership-transparency/> (дата звернення: 14.09.2024).
11. Баула О., Сачук А. Особливості еволюції офшорних зон в умовах

глобалізації економіки. *Економіст*. 2012. С. 16-18.

12. Перспективи регіональної економіки. URL: <https://www.imf.org/en/publications/reo> (дата звернення: 14.09.2024).

13. Офшорний, береговий і наземний промисловий центр. URL: <https://internationalwealth.info/en/> (дата звернення: 14.09.2024).

14. Перелік файлів з показниками статистичної звітності, що подаються банками відповідно до додатка 1 до Правил № 120, згруповані за напрямками звітної інформації. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbureport/regindicator-statreport/files-21> (дата звернення: 22.09.2024).

15. Баймуратов М. О. Зоріна О. І. Офшорні зони у сучасному всесвіті: питання теорії та практики. Одеса: Фенікс, 2017. 174 с.

16. Британський аналітичний центр. URL: <https://taxjustice.net/> (дата звернення: 22.09.2024).

17. Наш підхід до переосмислення фінансів. URL: <https://www.bcg.com/industries/financial-institutions/overview> (дата звернення: 11.04.2024).

18. Череп А. В. Особливості розвитку офшорного бізнесу в Україні. *Економіка та держава*. 2019. С. 21-30.

19. Offshore Development Center (ODC): усі переваги та можливі ризики. URL: <https://newxel.com/blog/what-is-offshore-development-center-odc-all-benefits-and-possible-risks/> (дата звернення: 11.10.2024).

20. Волкова Ю. А. Розвиток офшорних центрів у системі міжнародного бізнесу. Формування ринкових відносин в Україні. 2018. С. 43-48.

21. Платформа для інвестиційних послуг Investment Officer Luxembourg. URL: <https://www.investmentofficer.lu/en/news/it-time-establish-global-tax-very-rich> (дата звернення: 13.10.2024).

22. Центр досліджень економічної політики (CEPR). URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/new-global-estimates-profits-tax-havens-suggest-tax-loss-continues-rise> (дата звернення: 14.10.2024).

23. Глобальний звіт про ухилення від сплати податків за 2024 рік. URL:

<https://www.taxobservatory.eu/publication/global-tax-evasion-report-2024/> (дата звернення: 14.10.2024).

24. Звіт про глобальну фінансову стабільність. URL: <https://www.imf.org/en/publications/gfsr> (дата звернення: 17.10.2024).

25. Забурська А. В. Проблема використання офшорних зон: Молодь та наука: збірник матеріалів X науково технічної конференції, 2014, С. 125-131.

26. Королук Т. Д. Регулювання діяльності офшорних компаній: міжнародно-правовий аспект: Сучасні наукові дослідження та інновації, 2014. С. 54–66.

27. Історична еволюція податкових гаваней та офшорних банківських підрозділів. URL: <https://fastercapital.com/topics/historical-evolution-of-tax-havens-and-offshore-banking-units.html> (дата звернення: 26.10.2024).

28. Дослідження: Переміщення прибутку при експорті сільськогосподарських продуктів з України. URL: <https://commons.com.ua/ru/peremishennya-pributku-pri-eksporti-silskogospodarskih-produktiv-z-ukrayini/> (дата звернення: 26.10.2024).

29. Полежарова Л. В. Деофшоризація української економіки. *Економіка. Податки. Право*. 2014. С. 10–100.

30. Швейцарські банки з негативними процентними ставками. URL: <https://www.moneyland.ch/en/swiss-banks-with-negative-interest-rates> (дата звернення: 26.10.2024).

31. Індекс глобальних фінансових центрів. URL: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financial-centres-index/> (дата звернення: 26.10.2024).

32. Головна сторінка розділу «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 29.10.2024).

33. Журнал суспільної економіки. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S004727270900084X> (дата звернення: 29.10.2024).

34. Група світового банку Doing Business. Економічні дані. URL:

<https://archive.doingbusiness.org/en/data> (дата звернення: 04.11.2024).

35. Посібник урядової аналітики: використання даних для зміцнення державного управління. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/7c752387-ddf0-4279-8f2a-a19377a9489e> (дата звернення: 04.11.2024).

36. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). URL: <https://www.oecd.org/> (дата звернення: 05.11.2024).

37. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні: 2023. URL: <https://case-ukraine.com.ua/publications/porivnyalnyj-analiz-fiskalnogo-efektu-vid-zastosuvannya-instrumentiv-uhylennya-unyknennya-opodatкування-v-ukrayini/> (дата звернення: 19.10.2024).

38. Посольство України в Республіці Кіпр. URL: <https://cyprus.mfa.gov.ua/> (дата звернення: 11.11.2024).

39. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 11.11.2024).

40. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.11.2024).

41. Бізнесовий аналітичний ресурс Forbes. URL: <https://www.forbes.com/lists/global2000/?sh=5ab4001f5ac0> (дата звернення: 12.11.2024).

42. Торгово-промислова палата України. URL: <https://uccr.org.ua/press-center/uccr-news/ukrayina-kipr-novi-mozhливosti-dlia-spivrobitnitstva> (дата звернення: 12.11.2024).

43. Атаманчук З.А., Петрик І.М. Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці. *Бізнес Інформ*. № 9, 2024 (подано до друку).

44. Джозеф Б. Бразерс. Від подвійного ірландського до бермудського трикутника. *Податкові аналітики*. 2014. С. 687-695.

45. Сміт Г., Гроден К. Pfizer, Allergan підтверджують угоду про злиття вартістю \$160 млрд. URL: <https://fortune.com/2015/11/23/Pfizer-allergan-merger/>

(дата звернення: 19.11.2024).

46. Найвищі та найнижчі ставки корпоративного податку в світі 2023-2024. URL: <https://azolalegal.com/blog/najvyshhi-ta-najnyzhchi-stavky-korporatyvnogo-podatku-v-sviti-2024/> (дата звернення: 21.11.2024).

47. Економіко-правовий механізм протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних внаслідок ухилення від оподаткування в умовах деофшоризації економіки України. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3573/3387> (дата звернення: 22.11.2024).

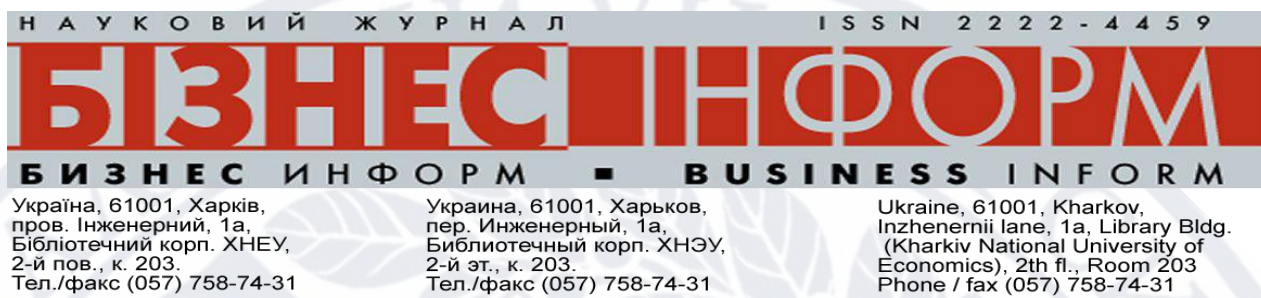

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Довідка про прийняття публікації у фаховому журналі "Бізнес Інформ"
№9_2024 (вересень)

№ 228

16.11.2024 р.

від

ДОВІДКА

Видана Атаманчук З. А., Петрик І.
М.

про те, що стаття

Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці

Прийнята до публікації у фаховому журналі "Бізнес Інформ" №9_2024
(вересень)

Видавець